

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Specifika regulace bankovního sektoru

Bc. Tereza Krejcarová

**Diplomová práce
2023**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Tereza Krejcarová
Osobní číslo: E21181
Studijní program: N0412A050013 Finance
Téma práce: Specifika regulace bankovního sektoru
Zadávací katedra: Ústav ekonomických věd

Zásady pro vypracování

Cílem práce je zhodnotit systém regulace a dohledu bankovního sektoru. Dále se práce zaměří na specifika bankovního sektoru v České republice, včetně regulačního konceptu kapitálové přiměřenosti BASEL III. Dále budou vymezeny základní právní předpisy vztahující se k vybrané oblasti – a to jak předpisy národní, tak předpisy práva EU.

Osnova:

- Centrální bankovníctví.
- Regulace a dohled bankovního sektoru.
- Kapitálová přiměřenost a BASEL III.
- Bankovní regulace a dohled v České republice.
- Zhodnocení zjištěných poznatků.

Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Rozsah grafických prací: –
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam doporučené literatury:

Bank for international settlements: *Basel III: international regulatory framework for banks* [online]. Basel, 2019 [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: <https://www.bis.org/bcbs/basel3.htm>
ECB Banking supervision: *Právní a dohledový rámec* [online]. Frankfurt nad Mohanem, 2021 [cit. 2022-06-20]. Dostupné z: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/legalframework/html/index.cs.html>
OLARIU, Ioan Alexandru. *Basel III and the impact on reducing the G-SIFI's systemic risk*. Saarbrücken, Germany: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2017. ISBN 6202005998.
REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.
SMUTNÝ, Aleš. *Zákon o bankách: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-764-4.
Zákon o České národní bance: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8.

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Liběna Černohorská, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání diplomové práce: 1. září 2022
Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2023

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

LS.

doc. Ing. Jan Černohorský, Ph.D. v.r.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2022

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji:

Práci s názvem **Specifika regulace bankovního sektoru** jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 23. dubna 2023

Bc. Tereza Krejcarová v.r.

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala své vedoucí práce **doc. Ing. Liběně Černožorské, Ph.D.** za její odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování diplomové práce.

ANOTACE

Diplomová práce je zaměřena na zhodnocení systému regulace a dohledu nad bankovním sektorem v České republice, včetně specifík obsahující regulatorní koncept kapitálové přiměřenosti BASEL III. V diplomové práci budou také vymezeny základní právní předpisy týkající se dané problematiky jak na národní úrovni, tak i na evropské úrovni.

KLÍČOVÁ SLOVA

Regulace, dohled, bankovní sektor, kapitálová přiměřenost, BASEL III

TITLE

Specifics of banking sector regulation

ANNOTATION

The diploma thesis is focused on the evaluation of the system of regulation and supervision of the banking sector, including the specifics containing the regulatory concept of BASEL III capital adequacy. The diploma thesis will also define the basic legal regulations related to the given issue - both national and European regulations.

KEYWORDS

Regulation, supervision, banking sector, capital adequacy, BASEL III

OBSAH

ÚVOD	10
1 CENTRÁLNÍ BANKOVNICTVÍ.....	11
1.1 CENTRÁLNÍ BANKA	12
1.2 CÍLE CENTRÁLNÍ BANKY	14
1.2.1 Cenová stabilita	15
1.2.2 Finanční stabilita.....	16
1.2.2.1 Makrobezpečnostní politika.....	16
1.3 NÁSTROJE CENTRÁLNÍ BANKY	18
1.3.1 Finanční krize	21
1.3.1.1 Finanční krize 2008.....	22
1.3.1.2 Koronavirová krize.....	24
1.3.2 Nekonvenční nástroje	24
1.4 FUNKCE CENTRÁLNÍ BANKY	26
2 BANKOVNÍ REGULACE A DOHLED	29
2.1 DŮVODY REGULACE A DOHLEDU	30
2.2 ZÁKLADNÍ SOUČÁSTI	34
2.2.1 Podmínky vstupu do bankovníctví.....	34
2.2.2 Základní povinnosti bank.....	35
2.2.3 Povinné pojištění vkladů.....	36
2.2.4 Věřitel poslední instance	36
2.3 ZPŮSOBY DOHLEDU	37
2.4 ZÁKLADNÍ CÍLE.....	39
2.5 INSTITUCE.....	40
2.5.1 Basilejský výbor pro bankovní dohled	41
2.6 KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST.....	42
2.6.1 Kapitálová přiměřenost v České republice.....	46
3 BANKOVNÍ REGULACE A DOHLED V ČESKÉ REPUBLICE	48
3.1 ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA A ČESKÝ BANKOVNÍ SYSTÉM.....	48
3.2 FINANČNÍ STABILITA.....	50
3.2.1 Rozhodnutí bankovní rady	50
3.2.2 Makrobezpečnostní politika	51
3.2.2.1 Nástroje uplatňované Českou národní bankou	52
3.2.2.2 Vzájemné uznávání makrobezpečnostních opatření	56
3.2.3 Zátěžové testy.....	57
3.2.4 Šetření úvěrových podmínek bank	57
3.3 REGULACE A DOHLED	57
3.3.1 Výkon dohledu	58
3.3.2 Provádění dohledu.....	58
3.3.2.1 Garanční systém finančního trhu.....	63
3.4 MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE ČNB V OBLASTI REGULACE A DOHLEDU	65
3.5 LEGISLATIVA V OBLASTI REGULACE A DOHLEDU BANK	66
ZÁVĚR.....	71
POUŽITÁ LITERATURA	73

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Jiné systémově významné instituce.....	54
Tabulka 2 Transpozice standardů Basel III do legislativy EU	69

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1 Definiční znaky centrální banky v tržní ekonomice	12
Obrázek 2 Subjekty regulace a dohledu bank	29
Obrázek 3 Přístup k informacím.....	32
Obrázek 4 Vývoj požadavků na strukturu a výši kapitálových zdrojů.....	44
Obrázek 5 Kapitálový poměr v mezinárodním srovnání (v %).....	46
Obrázek 6 Kapitálový poměr CET1 v České republice (v %)	46
Obrázek 7 Počet bank v bankovním sektoru České republiky	48

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

BCBS	Basel Committee on Banking Supervision
CCyB	the countercyclical capital buffer
ČNB	Česká národní banka
DSTI	debt sevice-to-income
DTI	debt-to-income
EBA	European Banking Authority
ECB	Evropská centrální banka
EIOPA	European Insurance and Occupation Pensions Authority
ESFS	European System of Financial Supervision
ESMA	European Securities and Markets Authority
ESRB	European Systemic Risk Board
EU	Evropská unie
FED	the Federal Reserve Systém
LTI	loan-to-income
LTV	loan-to-value
OICV-IOSCO	international Organization of Securities Commissions
PMR	povinné minimální rezervy
RCAP	Regulatory Consistency Assessment Programe
SIFI	Systemically Important Financial Institution
USA	The United States of America

ÚVOD

Diplomová práce je zaměřena na bankovní sektor, který je nejvýznamnějším sektorem v ekonomice. Je to dáno faktem, že pokud bude mít bankovní sektor problémy, bude mít problém celá ekonomika. Bankovní sektor je důležitý, protože spravuje finanční prostředky veřejnosti, která má určitou důvěru v banky, že o své prostředky nepřijde. Na základě finančních krizí se autority bankovního sektorů snaží o přísnější regulaci a dohled, čímž chtějí nejen napravit škody vzniklé krizí, ale zároveň minimalizovat jejich dopady v budoucnu.

Cílem práce je zhodnotit systém regulace a dohledu bankovního sektoru. Dále je práce zaměřena na specifika bankovního sektoru v České republice, včetně regulatorního konceptu kapitálové přiměřenosti BASEL III. V diplomové práci budou dále vymezeny právní předpisy vztahující se k dané oblasti, a to jak národní, tak předpisy práva EU.

Pro dosažení hlavního cíle si musíme definovat jednotlivé dílčí úkoly, které budou v diplomové práci postupně zpracovány. Prvním takovým úkolem je definice centrální banky, především jejích cílů. Centrální banky se ve většině zemí snaží o zajištění nejen cenové stability, ale i stability finanční. Pro dosahování uvedených cílů používají různé nástroje, které jsou užívány běžně, v rámci každodenní činnosti, ale existují i nestandardní, tzv. nekonvenční, nástroje, které banky využívají v dobách krize.

Druhým úkolem je definovat systém regulace a dohledu nad bankami se zaměřením na jeho cíle a z čeho se tento systém skládá. V rámci regulace a dohledu jsou uplatňovány především basilejské dohody, u kterých je nutné definovat především kapitálovou přiměřenost.

Posledním, neméně důležitým, úkolem pro splnění cíle práce je uvést předešlé dva úkoly uvést do kontextu České republiky. V tomto úkolu je důležité definování české autority bankovního sektoru, tedy České národní banky, se zaměřením na způsob dosažení finanční stability a potřebných nástrojů a popis provádění dohledu.

V neposlední řadě budou představeny mezinárodní instituce, se kterými Česká národní banka spolupracuje a v jakých oblastech. Dále je nezbytné vymezení legislativního rámce na úrovni národní, ale i na evropské úrovni, který je důležitý pro fungování stabilního a funkčního systému bankovní regulace a dohledu.

1 CENTRÁLNÍ BANKOVNICTVÍ

V úvodní kapitole si představíme bankovní systém, se zaměřením na centrální banky, jejich cíle, kterými jsou cenová a finanční stabilita. V druhé polovině budou představeny nástroje centrální bank, které jsou běžně využívány, včetně nekonvenčních nástrojů, které banky využívají v obdobích krize. V závěru budou charakterizovány funkce centrálních bank.

Podle Revendy (2011) „*bankovní systém představuje souhrn všech bankovních institucí v daném státě a uspořádání vztahů mezi nimi.*“ Existují zde dvě složky, které jsou vzájemně propojené – institucionální a funkční.

Institucionální složku tvoří jednotlivé banky, které jsou členěny podle náplně hlavní činnosti. Banku lze charakterizovat ekonomicky – podle hlavní náplně činnosti, ale také právně, kde se jedná o instituci, která vlastní bankovní licenci, kdy obchoduje a provádí operace s penězi. **Funkční složka** představuje strukturu vztahů mezi bankovními institucemi v dané ekonomice.

V bankovním prostředí rozlišujeme jednostupňové a dvoustupňové bankovní systémy. U **jednostupňového systému** provádí většinu operací jedna centrální banka a působí na další banky, které jsou specializované na velmi úzce vymezený rozsah bankovní činnosti či sektor nebo oblast (obyvatelstvo, zahraniční obchod, investice...). Tyto banky jsou závislé na rozhodnutích centrální banky, jelikož se jedná o nepodnikatelské subjekty jejich rozhodování je velmi omezené. Jednostupňový systém se objevuje v netržních ekonomikách (dříve u centrálně plánovaných ekonomik – socialistické státy). Činnost bank je determinována z centra v podobě plánů s rozepsanými úkoly s hlavním cílem splnit zadané ukazatele. Jelikož banky působí odděleně jako specializované pobočky centrální banky, je tento systém nazýván jako systém „monobanky“. Centrální banka měla dominantní postavení, přesto její působení bylo pasivní, její činnost byla řízena plánem, který odrážel zájmy vládnoucí politické síly bez ohledu na ekonomiku. Ani u centrální banky nebyly jiné cíle než splnit stanovené plány.

Jednostupňový systém nefunguje efektivně, jelikož nedává prostor podnikatelským aktivitám a peníze jsou pouhými zprostředkovateli hmotných toků. Toto způsobuje nedostatečnou finanční disciplínu a v konečném důsledku narušení peněžní rovnováhy v ekonomice. Jedná se o jakousi brzdu dalšího rozvoje a je reformován s cílem dosáhnout dvoustupňového systému.

Dvoustupňový systém se nachází v tržních ekonomikách, kde je funkčně odděleno centrální a obchodní bankovníctví, proto (až na výjimky) centrální banka neuvěřuje podnikatelský sektor a neřídí činnosti ostatních bank. Obchodní banky provozují podnikatelskou činnosti (nakládají

s penězi) za účelem zisku a v tomto systému není jejich rozhodování nijak omezeno, proto je důležité, jak banky hospodaří, jelikož u těchto bank může dojít i k úpadku. Ve dvoustupňovém systému existuje mezi tržními ekonomikami několik rozdílů. Např. rozdíl mezi univerzálním a specializovaným systémem.

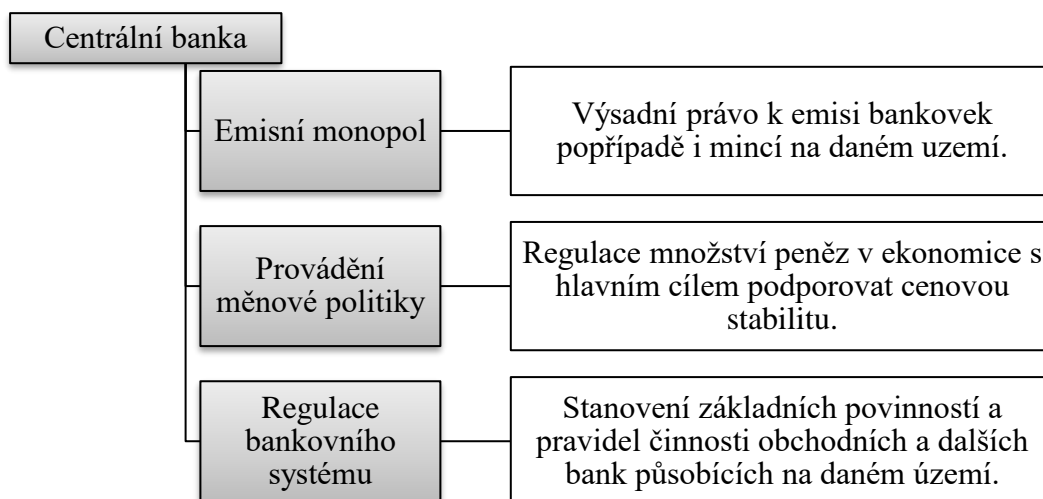
V případě **univerzálních** bankovních systémů mohou obchodní banky provádět operace s cennými papíry bez většího omezení a investiční banky přijímají primární vklady od veřejnosti. Zákonná úprava je spojena se zeměmi EU.

Pro **specializované** bankovní systémy platí přísné oddělení činnosti obchodních a investičních bank. Obchodní banky, které přijímají od veřejnosti vklady dále nesmějí provádět operace s akciemi či jinými cennými papíry na vlastní účet. A naopak, investiční banky, u kterých je specializace na operace s cennými papíry, nesmějí přijímat vklady od veřejnosti.

1.1 Centrální banka

V současné době jsou centrální banky v tržních ekonomikách institucemi s nezastupitelným místem především v měnové oblasti a při regulaci bankovního systému. V následujícím obrázku jsou zobrazeny definiční znaky centrální banky.

Obrázek 1 Definiční znaky centrální banky v tržní ekonomice

Zdroj: Revenda, 2011

Instituce centrální banky je relativně mladá. První instituce začaly vznikat v 17. století, ale převážná většina začala svou historii až ve 20. století. V dnešní podobě začaly centrální banky vystupovat až v 19. století, v některých zemích můžeme vznik centrální banky datovat až po skončení 2. světové války. Právě války se svými ničivými dopady na ekonomiku

a v dřívějších dobách sklony panovníků či vlád k rozhazování a nedostatečné zdroje peněz z drahých kovů podněcovaly ke vzniku specifických bankovních institucí, které se podobaly dnešním centrálním bankám. Za nejstarší **důvody vzniku** můžeme považovat (Revenda, 2011):

- *finanční zájmy vlády* (resp. panovníka) mít vlastní banku, která kdykoliv doplní finanční zdroje chybějící ve státní pokladně;
- *zájmy vlády* (či panovníka) soustředit veškeré pohyby finančních prostředků, které se týkají státní pokladny, do vlastní instituce.

V případě nejstarších centrálních bank bylo hlavním úkolem úvěrování státních financí a vedení účtu pro vládu (panovníka). Především první důvod je spojen s měnovými problémy (rychlé zvyšování množství peněz v oběhu) – ničím neomezené půjčování si z vlastní banky, na úkor všech dalších ekonomických subjektů, proto byly výrazně omezeny možnosti vlády (panovníka) půjčovat si od centrální banky. V současné době, ve vyspělých tržních ekonomikách jsou centrální banky samostatnými a na rozhodnutích vlády nezávislými institucemi.

Původní důvody vzniku se s ekonomickým, společenským a politickým vývojem postupně měnily směrem k ekonomicky racionálnějšímu a vyvinul se postupně třetí důvod vzniku centrální banky. Tímto důvodem byla **centralizace emise peněz** v podobě bankovek a mincí, která vyplývá ze snahy sjednotit roztržštěný emisní systém. Postupem času se přidávaly další důvody zaměřující se na provádění měnové politiky, regulaci druhého stupně bankovního sektoru, a které se týkají už konkrétních činností centrální banky.

V některých zemích lze nalézt centrální banky, které byly založeny na základě poptávky ostatních bank po mezibankovním zúčtování, banky, které dokázaly tuto poptávku uspokojit, postupně přijímali od jiných bank vklady s daným účelem, resp. rezervy. Bylo žádoucí, aby byly prostředky do určitého stupně zabezpečeny. Do tohoto procesu vstoupil stát s clearingovým (zúčtovacím) centrem, pro garantování prostředků bank, z této instituce se postupně vyvinula centrální banka.

Postupný vývoj a změny v postavení postupně definovali základní zásady činnosti centrální banky. Tyto zásady formuloval Montagu Collet Norman, Baron of St. Clere, guvernér Bank of England v letech 1920-1944. V současné době tyto **zásady** nacházejí uplatnění ve funkcích centrální banky (Revenda, 2011):

- nekonkurovat jiným bankám v obchodní činnosti a investičních aktivitách;
- neúročit vklady přijímané od obchodních a dalších bank;
- být nezávislou institucí, ale také provádět operace pro vládu;
- být bankou pro ostatní domácí banky a podporovat rozvoj jejich činnosti (vhodně stanovovat regulační systém);
- působit jako zúčtovací centrum pro domácí banky;
- sbírat potřebné informace o domácích bankách a monitorovat vývoj bankovního systému jako celku;
- mít oprávnění rozhodovat o úvěrové pomoci bankám;
- sledovat cíl zdravé měny;
- podporovat zdraví, bezpečnost, spolehlivost, efektivnost bankovního systému v zemi;
- podporovat efektivnost, inovace a důvěryhodnost finančních trhů.

Na světě se nachází mnoho centrálních bank, mezi kterými můžeme nalézt několik rozdílů – stupeň samostatnosti v měnové politice, cíle měnové politiky, podíl na bankovním dohledu a formu vlastnictví. Každá centrální banka má svou organizační strukturu a různě strukturované vedoucí orgány.

1.2 Cíle centrální banky

V současné době, díky finančním krizím a složitosti ekonomických podmínek, jsou cíle centrálních bank brány komplexněji, než tomu bývalo dříve. **Hlavním cílem** centrální banky v tržní ekonomice zůstává dosažení **cenové stability**, čímž se rozumí stabilní cenová hladina (mírný růst cen v ekonomice).

Centrální banky mohou mít i další cíle, které vycházejí z nastavení jednotlivých států. Tyto cíle mohou odrážet jakýkoliv makroekonomický cíl – např. dosažení určité míry nezaměstnanosti, růst ekonomiky, vyrovnaná platební bilance, finanční stabilita apod. Jako ukázkou můžeme uvést centrální banku USA, jejímž cílem je maximální udržitelná zaměstnanost a stabilní ceny. Centrální banka Dánska má tři cíle: stabilní ceny, bezpečný platební systém a stabilní finančním systém. Centrální banka Austrálie přispívá ke stabilitě měny, plné zaměstnanosti a ekonomické prosperitě a bohatství obyvatel Austrálie.

V posledních letech se vedle dosažení cenové stability a dalších makroekonomických cílů centrální banky snaží o **dosažení finanční stability**. Jedná se o nové pojmenování, ale vychází ze standardních cílů a funkcí – mimo jiné podpora udržitelného růstu, regulace a dohled nad bankovním (finančním) sektorem apod.

1.2.1 Cenová stabilita

Cenová stabilita je součástí komplexnější **měnové stability**, která se skládá ze dvou dimenzí – vnitřní a vnější. Z vnitřního pohledu se jedná o stabilitu měny uvnitř ekonomiky – tzn. stabilita cen = cenová stabilita. Z druhého vnějšího pohledu se jedná o stabilitu měny vně ekonomiky – tzn. o stabilní hodnotu měny vyjádřenou v měně jiné = stabilní devizový kurz – kurzová stabilita.

Pro zaměření se na hlavní cíl centrálních bank tržních ekonomik, si musíme definovat, k čemu je dobrá cenová stabilita. Podle historických zkušeností, lze říci, že cenová stabilita zaručuje domácnostem a firmám držbu peněz pro své transakce bez obav, že se by se mohla snižovat jejich kupní síla kvůli inflaci. Dále nám dává možnost spoléhat se s důvěrou na danou peněžní jednotku jako měřítko hodnot při rozhodování se o dlouhodobých kontraktech či půjčování/vypůjčování si peněz. Lidé díky cenové stabilitě mohou rozpoznat změny relativních cen (kvůli jejich stabilitě, lze snadno rozpoznat zdražení některých komodit). Poté eliminuje prémii za inflační riziko (jelikož existuje relativní stálost úrokových sazeb či marží bank apod.). Nakonec cenová stabilita zajišťuje produktivní využívání zdrojů a sociální stabilitu (Černohorský, 2020).

Cenové stability můžeme dosáhnout pomocí následujících **procedur** (Kantnerová, 2016):

- *režim cílování peněžní zásoby* – měnová politika se soustřeďuje na ovlivňování požadovaného růstu peněžní zásoby, jelikož vychází z předpokladu, že mezi vývojem peněžní zásoby a inflace existuje úzký korelační vztah;
- *režim cílování měnového (devizového) kurzu* – centrální banka se snaží co nejvíce zafixovat kurz své měny k měně státu, které má stabilní měnový vývoj a s nímž má země velmi rozvinuté hospodářské vztahy;
- *režim hybridního cílování* – v ČR v letech 1991-1997 – fungování společného cílování devizového kurzu a zároveň peněžní zásoby, v roce 1997 nahrazen devizovým floatingem a zůstává cílování peněžní zásoby;
- *režim implicitní nominální kotvou* – centrální banka má jen obecná vnitřní pravidla pro směřování měnové politiky, navenek však nevyhlašuje žádný matematicky jasně definovaný cíl – širší manévrovací prostor, ale potřebuje velkou důvěryhodnost banky u veřejnosti;

- *režim cílování inflace* – nejmodernější a nejrychleji se šířící režim, který bezprostředně směřuje nástroje měnové politiky na její hlavní cíl (ceny, inflace) bez zprostředkujících dílčích cílů, stanovuje koridor přípustné inflace, na který bude centrální banka směřovat působení svých měnových nástrojů, tento režim vyžaduje kvalitní analytický a predikční aparát a transparentnost veškeré činnosti banky.

1.2.2 Finanční stabilita

V současné době se finanční stabilita a její analýza stává jedním z klíčových úkolů/cílů mnoha centrálních bank a mezinárodních institucí. Podle České národní banky (2023) finanční analýza slouží k: *„odhalení zranitelných míst ve finančním sektoru a jejich vazeb k vývoji na finančních trzích i ekonomickému vývoji obecně může přispět k omezení z nich vyplývajících rizik a v konečném důsledku k větší odolnosti finančního systému vůči šokům.“* Centrální banky mají zájem o finanční stabilitu, jelikož vychází z jejich standartních cílů a funkcí, mezi které patří mimo jiné péče o cenovou stabilitu i podpora udržitelného vývoje ekonomiky, role věřitele poslední instance a dohled nad platebními systémy.

Podle výše uvedeného můžeme finanční stabilitu definovat jako situaci, kdy finanční systém plní své funkce bez závažných poruch a nežádoucích důsledků pro současný i budoucí vývoj ekonomiky jako celku a zároveň je vykazována vysoká míra odolnosti vůči šokům (ČNB, 2023).

Finanční stabilita může být narušena buď důsledkem procesů uvnitř finančního sektoru, které vedou ke vzniku zranitelných míst, nebo vlivem silných šoků, kde je zdrojem vnější prostředí, makroekonomický vývoj dané země, vývoj hospodářské politiky, vývoj u významných dlužníků a věřitelů finančních institucí. Pokud by došlo ke střetu zranitelného místa se šokem, může to vést ke kolapsu systémově významných institucí a k narušení funkcí finančních systémů, hlavně zajištění finančního zprostředkování a platebního styku. V krajních případech nastávají finanční krize, které s sebou přinesou nepříznivé dopady na ekonomiku. Kvůli propojenosti finančních trhů se problémy, které vzniknou na jednom trhu, mohou snadno přesunout na další trhy. Názorným příkladem je finanční krize v roce 2008, kdy se krize, která vznikla na finančním trhu v USA, měla dopady na řadu jiných ekonomik po celém světě.

1.2.2.1 Makrobezpečnostní politika

Makrobezpečnostní politika se provádí v rámci výše popsané finanční stability. V této oblasti je důležité rozpoznávat, sledovat a posuzovat rizika ohrožení stability finančního systému. Tuto

politiku můžeme brát jako soubor nástrojů, které centrální banky aplikují s cílem snížit zranitelnost (nebo naopak zvýšit odolnost) finančního systému.

Rizika, která mohou narušit **finanční stabilitu**, můžeme rozdělit na 2 skupiny. První vycházejí zevnitř finančního systému, druhá skupina naopak vychází z vně finančního systému.

Mezi rizika, která nalezneme **uvnitř** finančního systému, můžeme řadit (Černohorský, 2020):

- špatně hospodařící banky nebo jiné významné finanční instituce;
- citlivost bankovního (finančního) sektoru na problémy ekonomiky;
- snižování výnosnosti standardních aktiv (dluhopisů) a s tím související změna investičních portfolií;
- růst míry zadluženosti ekonomických subjektů v domácí ekonomice a tím růst úvěrového rizika;
- zvýšení rizik spojených s úvěrovým financováním bydlení.

Mezi rizika, která se nacházejí **mimo** finanční sektor, řadíme (Černohorský, 2020):

- vývoj domácí ekonomiky;
- vývoj měnových podmínek na domácím i zahraničním trhu (vývoj úrokových sazeb);
- zadluženost významnějších států a rostoucí nedůvěra v jejich dluhovou zadluženost;
- problémy na okolních nebo světovém finančním trhu.

Pro zajištění finanční stability centrální banky monitorují hospodaření bank a dalších finančních institucí, aby včas rozpoznaly vznik cenových bublin (= neúměrné, ekonomicky neopodstatněné vysoké ceny), jejichž veličiny se nesnaží cílovat, ale sleduje jejich vývoj a případně se snaží je nepřímo ovlivnit např. formou komentářů. Centrální banky toto dělají z důvodu, že cenové bubliny mohou vést k nerovnováhám v podobě hospodářské recese, vyšší zadluženosti veřejných financí.

Makrobezpečnostní politika rozeznává dva druhy opatření – mikrobezpečnostní a makrobezpečnostní. **Mikrobezpečnostní** opatření podporují bezpečnost jednotlivých finančních institucí a jedná se zejména o přiměřené požadavky na zveřejňování, požadavky kapitálové a na likviditu, okamžitá nápravná opatření, pečlivé sledování postupů řízení rizik a přísný dohled nad finančními institucemi.

Makrobezpečnostní opatření tlumí interakci mezi cenovými bublinami na trzích aktiv a poskytováním úvěrů ze strany bank, patří sem např. dynamické poskytování rezerv bankami,

nižší stropy poměrů úvěrů k hodnotě zastavené nemovitosti nebo celkových příjmů, vyšší požadavky na snižování úvěrů při repo půjčkách během úvěrových expanzí.

Na základě přijetí Basel III (více viz 2.6 Kapitálová přiměřenost) byly zavedeny 3 typy kapitálové rezervy jako důležitých nástrojů makroobezřetnostní politiky. Jsou jimi proticyklická kapitálová rezerva, kapitálová rezerva ke krytí systémového rizika a bezpečnostní kapitálová rezerva (Černohorský, 2020; Fleischmann, 2022).

Proticyklická kapitálová rezerva

Jedná se o zabezpečení dostatečné likvidity v případě vážné krize bankovního sektoru a zajištění úvěrování v nepříznivých časech. Cílem tedy je zvýšit odolnost bank pro případ jejich problémů. Principem je shromáždit dostatečnou rezervu v době hospodářské stability a v případě problémů (nebo neočekávané krize) se rezerva bude vracet zpět do bank.

Kapitálová rezerva ke krytí systémového rizika

Podle Černohorského (2020) „*smyslem tohoto nástroje je určit další dostatečnou rezervu kapitálu nad rámec proticyklické pro ty banky, které jsou v ekonomice významné a jejichž krach by znamenal výrazný šok pro finanční trhy i pro ekonomiku jako celek.*“

Tato rezerva se dá využít na všechny expozice bank (plošné krytí systémového rizika) v případě, že zakládají strukturální systémová rizika pro finanční stabilitu. Dále lze rezervu využít i na sektorovou podmnožinu expozic (sektorové krytí systémového rizika) a aplikovat je i na cyklická rizika, která nepokrývá proticyklická kapitálová rezerva.

Bezpečnostní kapitálová rezerva

Jedná se o nadstavbu pro část rezerv, které platí pro banky na základě zákona o bankách a jejím smyslem je navýšení kapitálu vzhledem k rizikově váženým aktivům.

Zajištění finanční stability a výkon makroobezřetnostní politiky zajišťuje v České republice ČNB, její úloha je podrobněji popsána v kapitole 3.2 Finanční stabilita.

1.3 Nástroje centrální banky

Centrální banka provádí měnovou politiku, prostřednictvím nástrojů/prostředků, které má k dispozici a kterými ovlivňuje nabídku peněz = množství peněz v ekonomice. Tato nabídka má vliv na hospodářský růst, zaměstnanost, inflaci i na stav platební bilance dané země, tzn.

nabídka peněz přímo souvisí s ekonomickým vývojem dané země. Nástroje měnové politiky můžeme dělit na 2 skupiny podle toho, jedná-li se o přímý zásah do činnosti konkrétního subjektu, nebo jedná-li se o nastavování určitých pravidel na trhu.

Mluvíme-li o přímých nařízeních pro konkrétní subjekt, jedná se o **administrativní nástroje**, mezi které řadíme (Černohorský, 2020):

- regulace úvěrů;
- limity na objem úvěrů;
- limity na úrokové sazby klientských vkladů a úvěrů;
- nařízení.

Tyto nástroje centrální banky využívají při nedostatečném fungování trhu. Např. nastavení maximální hranice poskytnutých úvěrů či hodnoty jednoho úvěru, určení maximální a minimální úrokové sazby či prioritní financování určitých sektorů apod. Uvedené nástroje nepůsobí tržně, ale deformují rozhodování tržních subjektů s vědomím, že každému subjektu může být nařízeno něco jiného. V současné době administrativní nástroje využívají některé málo vyspělé země s netržní ekonomikou.

Jako **tržní nástroje** označujeme nastavování pravidel pro celý trh, někdy označovány jako nepřímé nástroje, jelikož nepůsobí přímo. Můžeme sem zařadit povinné minimální rezervy, diskontní sazbu, operace na volném trhu, určování úrokových sazeb v rámci automatických nástrojů. Tyto nástroje se využívají v tržních ekonomikách, kde se centrální banky snaží o ovlivňování chování na trhu jako celku, nikoliv konkrétních subjektů. **Cílem tržních nástrojů** je (Černohorský, 2020):

- zajištění dostatečné likvidity;
- dávání jasných signálů ohledně nastavení měnové politiky v rámci transmisního mechanismu;
- umožnění optimální alokace finančních zdrojů na bázi výnosů a rizika.

Povinné minimální rezervy

Jedná se o povinnost každé banky, která přijímá vklady od klientů, držet určité procento z vkladů jako rezervu na účtu centrální banky – povinné minimální rezervy (PMR). Centrální banka ovlivňuje množství peněz v ekonomice rozhodnutím o výši PMR. Jelikož dochází k multiplikaci depozit, můžou malé změny ve výši PMR mít velké dopady na výši nabídky

peněz v ekonomice. V současné době řada zemí tento nástroj skoro vůbec nevyužívá a v ČR je od roku 1999 nastaven na 2 %.

Diskontní sazba

Jako každý jiný trh se zbožím i trh s penězi se řídí zákony o poptávce a nabídce. Cenou peněz je úrok. Centrální banka si také účtuje úroky za poskytnutí úvěru jiným bankám. Tato úroková míra mezi centrální bankou a jinou bankou se nazývá **diskontní sazba**. Jakákoliv změna v **diskontní sazbě** ovlivní ostatní úrokové míry, ale i celkový zájem o úvěry ze strany ekonomických subjektů, a tím i nabídku peněz na trhu.

Operace na volném trhu

Jedná se o činnosti centrální banky (iniciativa centrální banky) na finančním trhu s domácí měnou – **dodávání a stahování mezibankovních peněz v oběhu**. Smyslem je za pomoci nastavení úrokových sazeb usměrňovat vývoj tržních úrokových sazeb.

V praxi se můžeme setkat se 3 způsoby využití operací na volném trhu. Prvním je **stahování likvidity**, kdy centrální banka nabídne ostatním bankám uložit si u ní přebytečnou likviditu na dobu 14 dnů výměnou za cenné papíry (např. státní dluhopisy či státní pokladniční poukázky) a po 14 dnech proběhne reoperace – centrální banka vrátí bance jistinu navýšenou o úrok a banka vrátí cenné papíry.

Druhou možností je **dodávání likvidity**, kdy centrální banka půjčuje peněžní prostředky ostatním bankám oproti předložení kolaterálu na 14 dní. A opět po 14 dnech banka vrátí vypůjčené peníze a centrální banka vrátí kolaterál.

Posledním způsobem je **nástroj kurzové politiky** – ovlivnění vývoje devizového kurzu. Jedná se o operace k posílení/oslabení domácí měny, kdy centrální banka nakupuje/prodává domácí měnu za zahraniční.

Automatické nástroje

Tyto nástroje jsou prováděny z iniciativy bank, kde cílem je zvýšení likvidity dané obchodní banky (či naopak její snížení) – tzn. likvidní uložení dočasně volných peněžních prostředků. Centrální banka využívá **2 nástroje** (Černohorský, 2020):

- *vkladový nástroj* – možnost obchodní banky uložit si u centrální banky přebytečnou likviditu přes noc – k úročení se využívá **diskontní sazba**;

- *úvěrový nástroj* – možnost obchodní banky vypůjčit si u centrální banky likviditu přes noc, zástavou je dohodnutý kolaterál, úročí se lombardní sazbou.

Na trhu působí i jiné obchodní banky, a tak si mohou mezi sebou půjčovat peníze výhodněji než u centrální banky. Z toho vyplývá, že za dolní hranici pohybu úrokových sazeb je považována diskontní sazba, a naopak lombardní sazba představuje horní hranici (platí pouze na mezibankovním trhu, půjčování mezi bankami, neplatí vůči nebankovním subjektům).

1.3.1 Finanční krize

V současné době se na základě získaných poznatků z finančních krizí objevují náměty na modifikaci měnové politiky. Důležité je, že se zásadní aspekty měnové politiky nemění, pouze se přizpůsobují proměněnému a více propojenému ekonomickému prostředí. První větší přizpůsobení nastalo po globální finanční krizi v roce 2008 a při nedávné krizi vyvolané pandemií COVID-19.

Měnová politika se v minulých desetiletích postupně vyvíjela až se vytvořil soubor základních principů, kterými se řídí téměř většina centrálních bank právě při provádění měnové politiky.

Základními 9 principy měnové politiky jsou (Mishkin,2017):

1. *inflace je vždy a všude peněžní fenomén* – citát od M. Friedmana nenaznačuje, že nejinformativnější informací o inflaci je růst peněz, ale konečným zdrojem inflace je příliš expanzivní měnová politika;
2. *cenová stabilita má důležité výhody* – je nezbytná pro zdravý vývoj ekonomiky a centrální banky mají schopnost kontrolovat inflaci, kterou by měli držet nízkou a stabilní;
3. *neexistuje žádný dlouhodobý kompromis mezi nezaměstnaností a inflací* – z tohoto principu vyplývá, že měnová politika by se neměla snažit dosáhnout nižší míry nezaměstnanosti tím, že bude usilovat o vyšší míru inflace, centrální banky se spíše zaměřují na přirozenou míru nezaměstnanosti;
4. *očekávání mají zásadní roli v makroekonomii* – především při určování, řízení očekávání ohledně budoucího vývoje politiky je ústředním prvkem měnové politiky;

5. *Taylorovo pravidlo je nezbytné pro cenovou stabilitu* – inflace je stabilní pouze, pokud měnová politika zvýší úrokovou sazbu o více, než je růst inflace - reálné úrokové sazby musí růst v reakci na růst inflace;
6. *problém časová nekonzistence je pro měnovou politiku relevantní* – tento problém nastane v situaci, kdy je měnová politika prováděna na základě volného uvážení (bez mechanismu závazku nejsou tvůrci měnové politiky schopni důsledně dodržovat optimální plán v průběhu času);
7. *nezávislost centrální banky pomáhá zlepšit účinnost měnové politiky* – jedná se především o izolaci od politického tlaku (na příliš expanzivní měnovou politiku), což by vedlo k zhoršení problému časové nekonzistence;
8. *důvěryhodný závazek k nominální kotvě (např. inflace)* – který vede k podpoře cenové a výstupní stability, jelikož měnová politika není dlouhodobě schopna podporovat zaměstnanost, důležitost očekávání, přínosy cenové stability a řešit problém časové konzistence;
9. *finanční třenice hrají důležitou roli v hospodářských cyklech* – otřesy ve finančním sektoru zvyšují informační asymetrii, čímž zvyšují finanční třenice, které vedou k finanční nestabilitě, finanční systém není schopen směřovat finanční prostředky k produktivním investičním příležitostem a ekonomika zažívá vážný hospodářský pokles.

1.3.1.1. Finanční krize 2008

Po globální finanční krizi se začaly vyskytovat myšlenky, že by se měla změnit měnová politika. Tyto myšlenky se přeměnily v doporučení k fungování měnové politiky v současnosti. Doporučeními jsou: flexibilní inflační cílování, reakce měnové politiky na cenové bubliny na trzích aktiv, dichotomie mezi měnovou politikou a finanční stabilitou, risk management a gradualismus, koordinace mezinárodní měnové politiky, fiskální dominance a měnová politika (Mishkin, 2017).

Flexibilní inflační cílování

Tyto doporučení podporují centrální banky cílující inflaci v dlouhodobém horizontu, zároveň je potřeba počítat s určitou mírou flexibility s ohledem na celou řadu faktorů ovlivňujících míru inflace a na její propojení s ostatními ukazateli.

Záporné úrokové sazby s sebou přinesly myšlenky, zda by nebylo vhodné zvýšit 2% hodnotu dlouhodobého inflačního cíle, jelikož při vyšší hodnotě by bylo nepravděpodobné, že by skutečné úrokové sazby byly sníženy na nulové hodnoty. Naopak v dlouhodobém horizontu (i přes krátkodobý přínos) by toto zvýšení inflačního cíle přineslo náklady, které by měly vliv na ekonomický výstup, a mohlo by dojít ke ztrátě důvěryhodné nominální kotvy zdravé ekonomiky.

Reakce MP na cenové bubliny na trzích aktiv

Vychází se z kanálu aktiv, jako z jednoho ze základních kanálů transmisního mechanismu, přes který centrální banka působí na ekonomický vývoj. V tomto případě se jedná o otázku, zda se centrální banky mají snažit ovlivňovat ceny nad rámec transmisního mechanismu, tedy snažit se zpomalovat potenciální nebezpečný růst cen na finančních trzích pro minimalizaci škod v ekonomice v momentě prasknutí bublin.

Dichotomie mezi měnovou politikou a finanční stabilitou

Toto doporučení můžeme chápat jako, oddělené provádění politik jednak s cílem cenové a finanční stability, jelikož ještě před finanční krizí bylo cílem centrálních bank dosahování pouze cenové stability spolu s dalšími makroekonomickými cíli. Neexistoval žádný obezřetnostní cíl sledující finanční stabilitu.

Risk management a gradualismus

Zde se měnové politice doporučuje snižování makroekonomických rizik. Smyslem je snížení pravděpodobných negativních turbulencí na finančních trzích a jejich případné dopady na ekonomickou aktivitu. Dále by měla měnová politika působit preventivně a postupně v oblasti řízení rizik a výsledkem bude snížení nejistoty na trzích, nižší míra asymetrických informací.

Koordinace mezinárodní měnové politiky

Toto doporučení zastává názor, že v případě reakce na krize by měly centrální banky postupovat koordinovaně. Jako příklad můžeme uvést zavedení swapových linek mezi americkým Federálním rezervním systémem (FED) a dalšími centrálními bankami jak v Evropě, tak i ve světě, pro uspokojení poptávky po americkém dolaru. Dalším uvedeným příkladem může být koordinované snížení základní úrokové sazby šesti centrálních bank. Uvedená koordinace vedla k podpoře očekávání subjektů ohledně stabilizace finančních trhů.

Fiskální dominance a měnová politika

Pod tímto pojmem si může představit převahu fiskální politiky a jejích účinků na úkor měnové politiky. V tomto momentu je nutné modifikovat Friedmanovo tvrzení, že inflace je vždy a všude peněžním jevem, jelikož každá finanční krize je poté následována krizí fiskální z důvodu, že po krizi nastane obrovský nárůst vládních dluhů, způsobený výrazným poklesem daňových příjmů, nebo (zároveň) nárůstem vládních výdajů na stimulaci ekonomik

V této situaci se utváří riziko, že vlády nebudou schopny či ochotny splatit své závazky, toto se může řešit dalším vydáváním státních dluhopisů, nebo krachem státních institucí.

Forward guidance

Jedná se o komunikaci centrálních bank ohledně stavu ekonomiky a pravděpodobného vývoje měnové politiky v budoucnu. Toto doporučení využívají centrální banky většinou při oznamování budoucích úrokových sazeb. Centrální banky takto verbálně ujišťují veřejnost ohledně zamýšleného nastavení měnové politiky. Smysl tohoto doporučení je vhodně utvářet očekávání ekonomických subjektů, kteří pak vhodně reagují na nastavení jejich nástrojů a usnadňují provádění měnové politiky.

1.3.1.2. Koronavirová krize

V roce 2020 se kvůli pandemii COVID-19 téměř zastavily ekonomiky, jelikož byly zákazy provozování určitých podnikatelských činností a snížení poptávky po určitých statcích a službách. Centrální banky tak byly znovu donuceny využít nestandardních nástrojů, aby podnikatelským subjektům pomohly přežít a návrat do běžného tržního prostředí.

Pro nastartování ekonomiky zpět do běžného fungování pomáhají pozitivní „šoky“. Podle Černohorského (2020) se jedná o: *„tržní oslabení domácí koruny, které zmírní dopady ve výpadku poptávky u řady exportních firem. Dalším impulsem jsou rozsáhlé fiskální výdaje na podporu podnikatelů a přísliby záruk. Třetím šokem je výrazné snížení cen ropy.“*

1.3.2 Nekonvenční nástroje

Před globální finanční krizí byly hlavním nástrojem centrálních bank krátkodobé úrokové sazby, kterým se přizpůsobovaly měnové agregáty a kurzy cen. Centrální banky po vypuknutí krize rychle vyčerpaly možnost ovlivňovat měnovou politiku pomocí úrokových sazeb a hledali jiné způsoby.

Centrální banky začali využívat nekonvenční nástroje, tyto nástroje měli 2 hlavní úkoly (cíle). **Prvním cílem** bylo obnovit fungování finančních trhů a finančního zprostředkování, prostřednictvím dodáváním likvidity a nákupů soukromých aktiv. **Druhým cílem** bylo podpořit ekonomickou aktivitu při nulových úrokových sazbách, prostřednictvím nákupů vládních dluhopisů a forward guidance. Celkově měla tato politika zpočátku obnovit krizí narušený mechanismus a později podpořit poptávku a zvýšit inflaci (resp. bránit deflaci). Centrální banky využívali tyto nástroje: kvantitativní uvolňování, záporné úrokové sazby a devizové intervence.

Kvantitativní uvolňování

Kvantitativní uvolňování znamená nákup velkých objemů aktiv centrální bankou, tyto nákupy mají dodat na mezibankovní trh likviditu, kde banky tuto likviditu přemění na peníze v podobě poskytování úvěrů firmám a domácnostem. Rozdílem oproti klasickým nákupům cenných papírů (v rámci operací na volném trhu) je výrazné zvýšení množství peněz v oběhu, nikoliv pouhé udržování mezibankovní úrokové míry na určité výši.

Rizikem v tomto případě bylo zvyšování bilanční sumy centrální banky, zvyšování zadlužení států a morální hazard vlád, které se i nadále zadlužovaly, jelikož jejich dluhopisy byly poptávány. Toto ještě zvýšilo riziko vyšší a hůře snižovatelné inflace v dlouhém období.

Závěrem lze konstatovat, že kvantitativní uvolňování pomohlo zmírnit následky finanční krize, ale vedlo to k růstu cen některých aktiv. Tento nástroj využívali např. Evropská centrální banka (ECB), FED a centrální banka Japonska.

Záporné úrokové sazby

Záporné úrokové sazby jsou takový precedens, který finanční ani ekonomické teorie nevysvětlují a nepočítají s ním. Jedná se o situaci, kdy se centrální banky pod tlakem hrozby deflace a poklesu ekonomik a po vyčerpání standardních nástrojů rozhodly úročit vklady bank v mírně záporných hodnotách. Toto vedlo ke zvýšení nákladů na držbu likvidity u centrální banky. Smyslem tohoto nástroje bylo odradit banky od držení přebytečné likvidity, kterou měly na účtech centrální banky, a motivovat je k nabízení likvidity firemnímu sektoru či domácnostem a tím zvýšit ekonomický růst. Bankám nezbývalo než se rozhodnout, zda ponесou zvýšené náklady samy, nebo je přenesou na své klienty.

Tento nástroj se uplatňoval i při emisi státních dluhopisů, v tomto případě investoři platí vládě za to, že jim půjčuje peníze. Nastává tedy situace, která jde naprosto proti logice maximalizace

zisku. Jednalo se např. o investory, kteří musí držet státní dluhopisy (ze zákona, podle zaměření). Kritika spočívala v tom, že nakupování těchto dluhopisů uměle prodlužuje a natahuje deficitní hospodaření států. Tento nástroj využívali např.: centrální banka Švédska, Dánska, Švýcarska, Japonska, Maďarska nebo ECB.

Devizové intervence

Devizové intervence jsou standardním nástrojem při používání fixních kurzů, ale v současnosti se používají flexibilní kurzy, proto jsou devizové intervence méně využívány. Principem je oslabení měny, tím se zdraží dovozy (dojde k zabránění deflace). Centrální banka se snaží zvýšit inflační očekávání domácností a firem. Na druhou stranu je cílem podpora ekonomiky v podobě podpory exportu.

Hlavním argumentem kritiků bylo, že takový zásah ovlivňující cenu nepatří do tržní ekonomiky, obrovský nárůst devizových rezerv a bilance centrální banky a dřívější ukončení devizového závazku. Tento nástroj je vhodný pro malé a otevřené ekonomiky, např.: centrální banka Švýcarska, Izraele a ČNB.

1.4 Funkce centrální banky

V současné době ve vyspělých zemích, i přes některé rozdíly, mají centrální banky stejnou náplň činnosti, resp. mají stejné funkce, jedná se o zabezpečení základních operací s hotovostními penězi, provádění měnové politiky, operace s devizovými prostředky, regulace a dohled nad bankovním systémem a vystupování jako banka bank a banka státu. Za hlavní cíl centrální banky lze označit podporu stabilního měnového vývoje, dále se soustředí na bezpečnost, efektivnost, spolehlivost a důvěryhodnost bankovního systému v zemi.

Emisní činnost v širším pojetí, lze chápat jako operace s hotovostními penězi (resp. oběživem). Jedná se o funkci, která je spojena s charakteristickým definičním znakem centrální a výsadním právem – emisním monopolem. Emisní monopol se vztahuje pouze na hotovostní peníze (bankovky a mince), ale centrální banky emitují bezhotovostní finanční prostředky (pouze jako emitent), jinak tyto prostředky emitují obchodní banky. V současné době (především kvůli různým pandemiím) se přechází k bezhotovostním transakcím.

Měnová politika je funkce, u které probíhá regulace množství peněz v ekonomice pro dosažení určitých cílů, především podpory cenové stability. V současné době význam této politiky roste, protože v dřívějších dobách, kdy byla jedinou formou hotovost, se centrální banka zaměřovala

na regulaci množství těchto peněz. V současné době s rozvojem bezhotovostních transakcí nabývá měnová politika na významu, protože centrální banka není jediným emitentem bezhotovostních peněz. Centrální banky nemají množství peněz zcela pod kontrolou, proto mohou pouze ovlivňovat vývoj množství peněz. Využívají nástrojů v podobě měnových agregátů, nebo úrokových sazeb (čímž ovlivňují „cenu peněz“).

Při **devizové činnosti** centrální banky především draží devizové rezervy státu a operují s nimi na devizovém trhu, při tom se soustředí na devizovou regulaci – stanovování a prověřování rámcových pravidel dispozice se zahraničními měnami. Tyto operace mají čtyři základní **motivy** (Revenda, 2011):

- udržení hodnoty devizových rezerv;
- zabezpečení devizové likvidity země;
- zajištění výnosnosti devizových rezerv;
- ovlivnění vývoje měnového kursu domácí měny prostřednictvím nákupů/prodejů domácí měny za zahraniční měny.

Regulace a dohled nad bankovním systémem je charakteristický pro dvoustupňový bankovní systém, kdy činnosti druhého stupně jsou regulovány prvním stupněm (nejpravděpodobněji centrální banka). Jedná se o koncipování a prosazování pravidel činnosti bankovních institucí. Více viz kapitola 2 Bankovní regulace a dohled.

Centrální banky jsou vnímány v zemi vůči ostatním bankám jako jejich „bankéři“, proto je centrální banka označována jako **banka bank**. Centrální banky od bank přijímají vklady, poskytují úvěry, provádějí s bankami operace s cennými papíry a vedou bankám účty a provádějí zúčtování mezi nimi. Banky své prostředky ukládají u centrální banky v podobě *povinných* (účelem je omezit objem vkladů k volnému disponování) a „*dobrovolných*“ (volné, přebytečné – pro mezibankovní styk) úložek v domácí měně. V momentě, kdy si banka vezme úvěr u centrální banky, dochází k emisi bezhotovostních peněz ze strany centrální banky. K těmto úvěrům dochází z důvodu úrokové sazby (u centrální banky bývá zpravidla nízká = levný zdroj), nebo pokud mají banky problém se zajištěním likvidity.

Centrální banka se nazývá **banka státu**, jelikož provádí určité operace pro vládu, centrální orgány, orgány místní moci a správy či podniky veřejného sektoru. Do této oblasti patří zejména (Revenda, 2011):

- *pokladní plnění státního rozpočtu* – vedení účtu, inkasa a úhrady, další operace, které souvisejí s běžným hospodařením státního rozpočtu, jedná se o správu státní pokladny;
- *správa státního dluhu* – činnosti spojené se splácením úvěrů státu, platbou úroků, emisí pokladničních poukázek, tyto činnosti bývají pod správou jiné instituce, z důvodu předejití rozporům s měnovou politikou;
- *poskytování úvěru státnímu rozpočtu* – v tržních ekonomikách je podmíněno úpisem státních cenných papírů a jejich prodejem na peněžním a kapitálovém trhu, přímé úvěrování centrální bankou je ze zákona zakázáno.

Centrální banky vykonávají i **další činnosti**. Aby centrální banky fungovaly efektivně potřebují **informace**, které obsahují podrobný přehled o procesech probíhajících v ekonomice jako celku, ale i v jednotlivých stupních, odvětvích a finančních trzích. Z makroekonomických informací, které centrální banka využívá pro své odhady a prognózy, potřebuje zejména údaje o vývoji agregátní cenové hladiny a hrubého domácího (národního) produktu. Mezi další stěžejní údaje můžeme zahrnout informace o vývoji jednotlivých položek státního rozpočtu a platební bilance, míry nezaměstnanosti, mezd a dalších. Informace podporují základní funkce centrální banky, zejména provádění měnové politiky a regulace a dohledu.

Důležitým aspektem je **vztah k veřejnosti**, protože banka musí vysvětlovat své přístupy a přesvědčovat o jejich správnosti a nutnosti. Je důležité budovat a upevňovat svou důvěryhodnost, proto se klade důraz na provádění transparentní politiky. Představitelé centrální banky by měli vystoupit na veřejnosti v případech měnové politiky, musejí myslet na to, aby jejich stanoviska byla srozumitelná pro daný okruh veřejnosti.

Centrální banka svou zemi (vládu) **reprezentuje na mezinárodní úrovni** v měnové oblasti. Nejvyšší vedení centrální banky se účastní zasedáních v mezinárodních organizacích a institucích, mezinárodních konferencích či zasedání vlád na bilaterální a multilaterální mezinárodní úrovni.

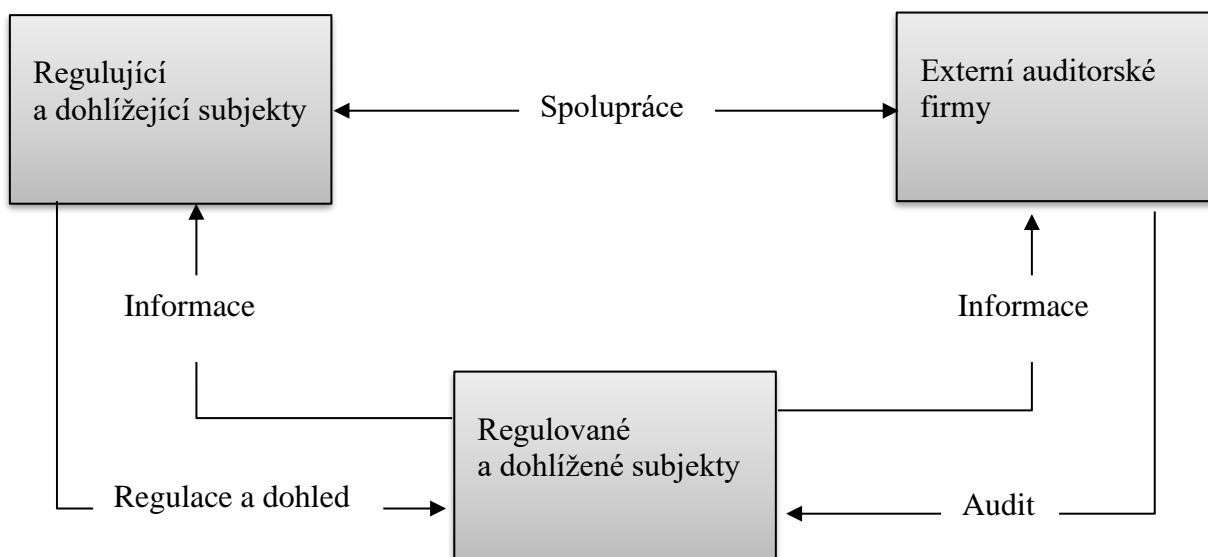
Banky provádějí, na základě získaných informací, své **ekonomické výzkumy** jak na úrovni teoretické, tak i na úrovni praktické, proto je velmi žádoucí spolupráce bank s vysokými školami, ale i širší ekonomickou obcí. Tyto výzkumy bývají publikovány ve sbornících, bulletinech, zpravodajích či výzkumných studiích.

2 BANKOVNÍ REGULACE A DOHLED

V následující kapitole se zaměříme na systém regulace a dohledu bank, kde si charakterizujeme základní součásti systému, jak se regulace a dohled provádí. Další částí kapitoly budou cíle a instituce, které se na regulaci a dohledu obecně podílejí. Jako poslední a neméně důležitou částí bude kapitálová přiměřenost bank, kde si představíme regulační rámec Basel III a kapitálovou přiměřenost v České republice.

Podle Revendy (2011) „regulaci bank rozumíme koncipování a prosazování podmínek, pravidel a rámce činnosti bankovních institucí v dané ekonomice, dohled bank představuje kontrolu dodržování pravidel činnosti, včetně stanovení sankcí při neplnění pravidel.“ Tohoto procesu se účastní tři skupiny subjektů, které jsou vzájemně propojeny, viz následující obrázek.

Obrázek 2 Subjekty regulace a dohledu bank

Zdroj: Revenda, 2011

Jako regulující a dohlížejí subjekt vystupuje centrální banka a na druhé straně jako regulovaný a dohlížený subjekt označujeme ostatní banky.

Podle Fleischmanna (2022) „regulaci lze definovat jako soubor a aplikaci pravidel, zajišťujících pozitivní ovlivňování řízení regulovaných institucí. Samotné provádění regulace musí být nastaveno tak, aby nedocházelo k ohrožení ekonomického růstu a k destabilizaci systému.“

2.1 Důvody regulace a dohledu

Jako hlavní **důvody a cíle** bankovní regulace můžeme uvést následující (Fleischmann, 2022):

- zajištění bezpečnosti a zdravého fungování bankovního systému;
- vytvoření stejných podmínek pro všechny instituce na trhu;
- zamezení úpadků bank, které by přivedly do problémů vkladatele;
- udržení důvěry veřejnosti;
- zajištění ochrany klientů.

Důvody pro regulaci a dohled bank můžeme rozdělit do následujících oblastí – specifická bankovních institucí, asymetrie informací, negativní externality, pokles zprostředkování, měnová politika.

Specifická bank

Banky jsou instituce, které jsou nejvíce regulované díky jejich specifické předmětu činnosti, jenž se zcela odlišuje od činností nebankovních institucí. **Specifická** můžeme ukázat na následujících bodech:

- *emise bezhotovostních peněz* – tato emise probíhá poskytováním úvěrů nebankovními subjekty obchodními bankami, toto ovlivňuje množství peněz v oběhu;
- *zabezpečení platebního styku* – pro chod ekonomiky je platební styk nezbytný, proto je nutné nastavit pravidla pro jeho fungování a ochranu, především před používáním nelegálních praktik apod.;
- *především cizí zdroje v podobě vkladů* – jelikož banky využívají zejména peníze svěřené není vhodné, aby s nimi nakládaly pouze dle svého uvážení, protože ztráty by nesli právě vkladatelé a vedlo by to ke snížení důvěryhodnosti bankovního systému, proto je zapotřebí zavést základní pravidla ochrany před ztrátami vkladatelů a případně zmírnit ztráty povinným pojištěním vkladů;
- *specifická časová struktura bankovních aktiv a pasiv* – v aktivech banky se nachází vyšší podíl střednědobých a dlouhodobých položek, se kterými se obtížně obchoduje, naopak v pasivech mají vyšší podíl krátkodobých položek – nastavení vazeb mezi položkami aktiv a pasiv;

- *závažné důsledky bankovních úpadků* – oproti nebankovním společnostem, bankovní úpadky znamenají ohrožení stability celkového bankovního sektoru, snížení důvěryhodnosti; čím větší je banka, tím více ohrožuje její úpadek celý ekonomický systém, v takovém případě se centrální banka zaručí za dluhy banky, jelikož to nese menší náklady, než možné celospolečenské náklady;
- *možná vysoká ziskovost* – potencionální ziskovost spolu s vysokou a tvrdou konkurencí mohou vést k vysoké (neúměrné) rizikovosti bankovních operací;
- *oligopolní odvětví* – v tomto případě systém regulace a dohledu stanovuje podmínky vstupu do bankovníctví, pravidla pro rizikovost bankovních obchodů a stabilitu bank, aby zamezil pronikání subjektů do bankovníctví, které mají jen za cíl rychlé nabytí zisku a rychlého opuštění bankovního systému.

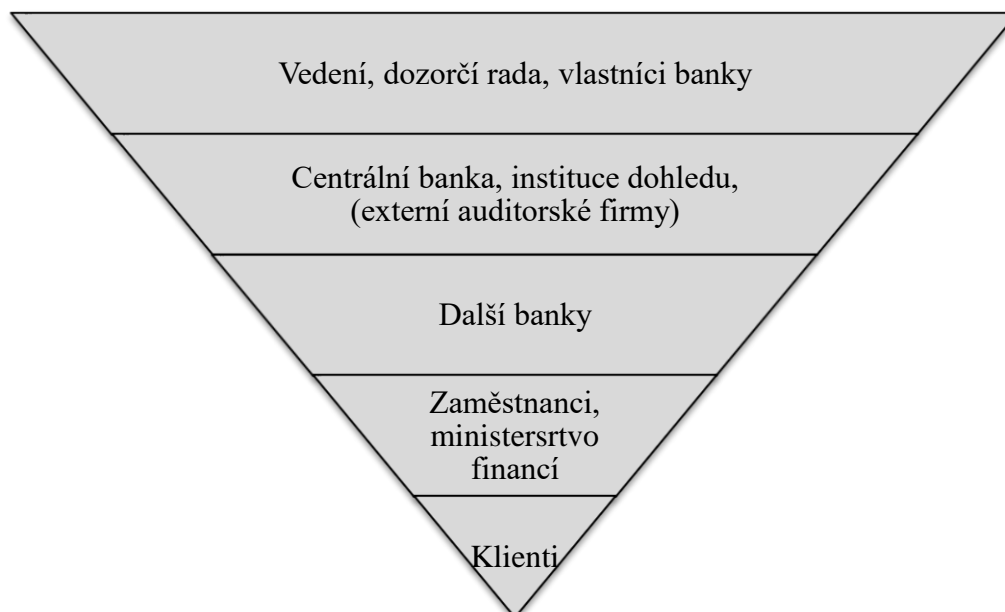
Asymetrie informací

Jedná se o pádný argument pro regulaci a dohled bank, jelikož jedna strana má větší množství informací než ta druhá, což jí poskytuje výhodu v rozhodování – informační asymetrie. Asymetrie informací nastává v momentě, kdy subjekty bankovního trhu mají rozdílné informace o podmínkách obchodu, který uzavírají, nebo určité skupiny subjektů na trhu mají odlišný objem či různou kvalitu informací o podmínkách trhu.

Především v bankovním sektoru je informační asymetrie velmi znatelná, jelikož klienti bank nemají dostatečné informace ke správnému rozhodování, důsledkem může být morální hazard a nepříznivý výběr a pro klienty se uložení vkladů stává vysoce rizikové.

Na následujícím obrázku můžeme vidět jednotlivé stupně přístupu k informacím. Nejvíce informací o fungování a zdraví banky mají členové nejvyššího vedení banky, dozorčí rada a největší vlastníci banky. Naopak nejméně informací se dostane ke klientům/vkladatelům banky.

Obrázek 3 Přístup k informacím

Zdroj: Revenda, 2011

Negativní externality

Negativními externalitami jsou záporně ovlivňovány hlavně třetí strany a nejvíce se projevují v podobě systémového rizika – rizika platební neschopnosti banky (může dojít k selhání celého finančního systému). Souvisí zejména s možností neočekávané ztráty důvěry investorů ve stabilitu finančních trhů a současně s tím i v jednotlivé finanční instituce a finanční nástroje (Rejnuš, 2014).

Riziko platební neschopnosti banky vzniká v momentě, kdy banka nemá dostatečnou likviditu pro zabezpečení svých závazků. V momentě, kdy neschopnost jedné banky platit své závazky přechází na další instituce (řetězový efekt), dochází ke snížení důvěry v bankovní sektor. Toto riziko je zapříčiněno nadměrným vybíráním vkladů a banky jsou k tomuto riziku velmi náchylné, jelikož většina jejich aktiv není z dlouhodobého hlediska likvidní. V této situaci může dojít k tzv. „běhu na banku“ (masivní výběry z bank) – velké požadavky na vrácení vkladů najednou, které banka není schopna vyplatit. Tato situace souvisí i s informační asymetrií, jelikož klienti nejsou schopni rozeznat, zda je banka „zdravá“ či nikoli.

V celkovém výsledku dochází ke snižování důvěry v bankovní systém a ke snížení/přerušování toku finančních transakcí v ekonomice. Systém regulace a dohledu nemůže toto riziko zcela eliminovat, avšak nastavuje pravidla pro zmírnění následků – např. banky drží určitou výši rezerv (avšak nikdy tak velkou, aby byla schopná uspokojit veškeré požadavky).

Pokles zprostředkování

Jedná se o situaci, která si zakládá na postupném snižování podílu bankovních institucí, a naopak vede k rostoucímu podílu nebankovních subjektů (pojišťoven, penzijních fondů, investičních a podílových fondů apod.). Uvedené subjekty poskytují obdobné služby jako banky, ale s odlišným stupněm regulace, tyto nebankovní subjekty tím získávají výhodu. Banky na to reagují přechodem na nebankovní produkty – pojištění, obchody s pohledávkami, leasingy apod. Systém regulace a dohledu se snaží některé pravidla pro bankovní subjekty postupně přenášet i na nebankovní.

Měnová politika

Měnová politika zajišťuje regulaci množství peněz v oběhu, ale k tomu je potřeba regulace bank, jakož to emitentů peněz, důsledkem této regulace vznikají nebankovní instituce, které také emitují peníze, ale nepodléhají regulaci, což vede ke snižování účinků měnové politiky. Ke zrušení bankovní regulace dojít nemůže, jelikož by měnová politika ztratila svou účinnost, protože centrální banka by nebyla schopna regulovat množství peněz oběhu, čímž by ztratila kontrolu nad prováděním měnové politiky. V této situaci se měnová politika nachází v bludném kruhu a za eventuálními **východiska** můžeme považovat následující (Revenda, 2011):

- *sjednocení pravidel regulace a nebankovních situací pro bankovní i nebankovní subjekty* – vedlo by to k vyrovnání konkurenčních podmínek, úpravě nesrovnalostí míry regulace a dohledu (zprůsnění pravidel pro nebankovní subjekty), což by mělo za následek snížení motivů pro zakládání nebankovních institucí, zpomalení poklesu zprostředkování a vytvoření vhodných podmínek pro měnovou politiku;
- *striktní zákaz přijímání primárních vkladů jinými institucemi než bankami* – dojde k redukci poklesu zprostředkování;
- *alternativní přístupy měnové politiky* – měnové rady a dolarizace ekonomiky;
- *systém svobodného bankovníctví a soukromých peněz* – toto by znamenalo abdikaci měnové politiky, zrušily by se centrální banky a peníze by emitovali tržní subjekty, regulaci a dohled by zabezpečoval sám trh.

2.2 Základní součásti

V tržních ekonomikách se regulace a dohled bank opírají o čtyři základní součásti – podmínky vstupu do bankovníctví, základní povinnosti bank, povinné pojištění vkladů v bankách a věřitel poslední instance.

2.2.1 Podmínky vstupu do bankovníctví

První částí jsou podmínky pro přidělování bankovních licencí, které představují oprávnění k provádění bankovních činností, považují se za **podmínky pro vstup do bankovníctví**. Tyto podmínky prověřují centrální banky ve spolupráci s některými ministerstvy (především ministerstvo financí).

Licenční proces zahrnuje řadu kritérií, které je potřeba splnit, pokud je žadatel všechny splní, bude mu udělen souhlas pro působení v bankovní sféře. Proces **vstupních podmínek** (Revenda, 2011):

- *předložení žádosti instituci schvalující bankovní licenci* – žádat o bankovní licenci mohou fyzické i právnické osoby, které se prokazují bezúhonností a právní způsobilostí, licence není převoditelná a zaniká zrušením banky;
- *právní forma vlastnictví a minimální počet zakladatelů* – banky jsou zakládány jako akciové společnosti či státní peněžní ústavy, pokud je banka založena fyzickou osobou, musí být stanoven minimální počet zakladatelů – zakládání čistě soukromých investic není povoleno;
- *minimální výše základního kapitálu* – jedná se o prokázání, že žadatel je schopen splatit požadovanou minimální výši základního kapitálu i původ tohoto kapitálu;
- *kvalifikační a morální způsobilost osob navrhaných do vedení banky* – tyto osoby se prověřují z hlediska dosažených zkušeností, prozkoumávají se jejich předešlé činnosti, zda nebyli v minulosti trestáni, praxe v bankovní sféře;
- *kvalitní a podrobně zpracovaný program činnosti na nejbližší období* – jedná se o seznam všech činností, které žadatel chce vykonávat, předpokládané plány a dopady na likviditu a rentabilitu, odhadovaný počet zaměstnanců;
- *zabezpečení činnosti po technické, technologické a bezpečnostní stránce* – pro podnikání v bankovní sféře je potřeba kvalitní vybavení výpočetní techniky,

bezpečnostního softwaru, mít odpovídající trezorovou kapacitu a ostrahu objektů, zabezpečenou přepravu hotovostních peněz apod.;

- *adekvátní kontrolní a účetní systém* – jedná se o nutnost dodržování účetních předpisů a poskytování stanovených informací, zavedení nezávislých odborů vnitřní kontroly a auditu – nedílná součást řídicího a informačního systému banky;
- *souhlas instituce regulace a dohledu domovské země* – musí obsahovat žádost zahraniční banky při zakládání pobočky, mateřská banka prokáže dostatečnou výši finančních prostředků k zabezpečení činnosti banky a současně stvrdí, že při případné insolvenční převzetí převzme odpovědnost za vypořádání aktiv a závazků pobočky.

2.2.2 Základní povinnosti bank

Stanovení a následné prověřování základních povinností bank představuje druhou část, na kterou je zaměřen následný dohled. Mezi **základní povinnosti bank** patří dodržování stanovených pravidel (Revenda, 2011):

- *přiměřenosti kapitálu* – kvantitativní vymezení minimálního kapitálu banky v poměru k jejím aktivům, chrání věřitele před bankovním selháním;
- *přiměřenosti likvidity* – schopnost banky v daném časovém okamžiku dostát svým závazkům, banky jsou nuceny držet určitou výši rezerv;
- *úvěrové angažovanosti* – cílem je omezení vystavení se koncentrovanému úvěrovému riziku, záměrem je sledovat veškerá aktiva ve vztahu k jedné osobě v portfoliu;
- *poskytování informací* – institucím systému regulace a dohledu, jelikož se jedná o velmi důvěrné informace, získávání a poskytování informací je upraveno zákonem;
- *pravidla ochrany před nelegálními praktikami* – vytvořit účinné bariéry před nelegálními praktikami je téměř nemožné, jelikož podvodníci jsou vynalézaví, ke zmírnění tohoto problému slouží mezinárodní spolupráce a co možná nejjednodušší systémy regulace a dohledu;

2.2.3 Povinné pojištění vkladů

Do třetí části systému regulace bank řadíme **povinné pojištění vkladů** v bankách, které přispívá k částečné, nebo plné kompenzaci ztrát vkladatelů při likvidaci banky. Tyto ztráty vznikají díky informační asymetrii, která na bankovním trhu existuje.

Z hlediska makroekonomického povinné pojištění zvyšuje bezpečnost a důvěryhodnost bankovního systému jako celku, také dochází ke konkurenceschopnosti bank oproti nebankovním společnostem, pro které pravidlo pojištěných vkladů neplatí.

Jako výhody můžeme uvést snížení negativních důsledků informační asymetrie a pokles pravděpodobnosti „runu na banky.“ Z druhé strany musíme uvést i nevýhody, které spočívají v morálním hazardu a nepříznivém výběru. Při **morálním hazardu** se jedna strana, při uzavírání tržních transakcí, snaží maximalizovat svůj užitek na úkor méně informované druhé strany. K morálnímu hazardu dochází i ze strany vkladatelů (jelikož jsou jejich vklady pojištěny, nevěnují příliš pozornosti výběru banky), tak i ze stran bank především u vrcholového vedení (můžou podstupovat větší riziko, protože ztráty vkladatelů bude hradit pojišťovna). Další nevýhodou je **nepříznivý výběr**, jenž je charakterizován jako přímá úměra mezi snahou pojistit se a mírou pravděpodobnosti, že nastane daná událost. Vzniká v momentě, kdy na základě nedostatečných informací si počínáme tak, že utrpíme neočekávanou škodu. Jako příklad můžeme uvést nedostatečné zhodnocení rizikovosti klienta, na jehož základě banka poskytne úvěr, který klient není schopen splácet.

2.2.4 Věřitel poslední instance

Poslední neméně důležitou součástí systému regulace a dohledu je **věřitel poslední instance**, který může poskytovat úvěry a v širším pojetí poskytnout pomoc bankám, které jsou v ohrožení. Zajišťuje zdravý, bezpečný, důvěryhodný a efektivní bankovní systém. Cílem je vytvořit mechanismus, který by zakročil v případě, kdy banka již vyčerpala veškeré možnosti zajistit si finanční zdroje na mezibankovním trhu, a prostřednictvím úvěrové pomoci dostal banku z problémů. Hlavním důvodem je zajištění stability finančního systému, kterou úpadek klíčové (velké) banky může ohrozit. Věřitelem poslední instance nejčastěji bývá centrální banka, při rozhodování o poskytnutí úvěrové pomoci jsou zvažována určitá kritéria – nebezpečí systémového rizika, náklady na záchranu banky by neměly být vyšší než přínosy, důvody problému banky, likviditu a solventnost. Jednotlivá kritéria se posuzují jednotlivě, zda se jedná o systémovou krizi, nebo úpadek jedné banky.

2.3 Způsoby dohledu

Při dohledu nad bankami se zaměřujeme na kontrolu dodržování základních pravidel činnosti bank, s čímž souvisí i hodnocení situace banky při rozhodování věřitele poslední instance o poskytnutí pomoci a s kontrolou za účely výpočtu pojistného, pojistných náhrad zhodnocení dalších náležitostí u pojištění vkladů. Dohled se realizuje dvěma základními způsoby.

Monitorování – dohled na dálku

Principem je prověřování bankovních a statistických výkazů na základě zasílaných údajů od bank pro orgány dohledu. Banky především zasílají podrobnou bankovní bilanci, výkaz zisku a ztrát a údaje o podrozvahových položkách. Hlavní výhodou jsou informace o aktuální situaci příslušné banky a nižší náklady. Naopak hlavní nevýhodou jsou nejistota o úplnosti a správnosti údajů a nemožnost získat detailnější přehled o situaci příslušné banky. Obzvláště obtížné je odhalit podvody a zneužití. Dohled na dálku je spíše pro orientaci a lze jej dlouhodobě využívat pouze u bezproblémových bank.

Prověrky – dohled na místě

Tento způsob zajišťuje získání detailnějších informací o aktivitách banky (jak celku, tak i některé dílčí části), se zaměřením na prověření poctivosti, správnosti a úplnosti příslušných výkazů a zjišťování dalších skutečností, které nemůžeme pomocí matematicko-statistických metod zabezpečit. Dohled na místě se využívá především u problémových bank, kde může nabýt podoby permanentního dohledu, nebo dokonce nucené správy. U bezproblémových (zdravých) bank se tento způsob provádí v delších časových intervalech – 2 až 3 roky. Nevýhodou dohledu na místě jsou vysoké náklady a zastarávání získaných údajů, dalším problémem je nedostatek kvalifikovaných pracovníků. Tento způsob využívají samotné banky v podobě interní kontroly a interního auditu. Tímto způsobem lze **prověřit a posoudit** (Jurošková, 2012):

- zajišťování úvěrů;
- adekvátnost prováděných operací;
- informační toky uvnitř i vně banky;
- dodržování pracovních postupů a jejich efektivnost;
- technickou, metodickou a personální úroveň řízení rizik;
- organizační strukturu a z ní vyplývající pravomoci a odpovědnost;

- zda nedochází k prosazování a zneužívání skrytých zájmů ze strany členů vedení či akcionářů banky nebo dokonce k podvodům.

Hodnocení bank

V rámci dohledu nad bankami se provádí i jejich hodnocení, v praxi se nejčastěji využívají 2 metody – CAMELS a BOPEC. Názvy jsou odvozeny od počátečních písmen jednotlivých metod. Metoda **CAMELS** (Kantnerová, 2016):

- *Capital protection* – dohledová autorita sleduje poměry kapitálu a jeho složek k celkovým aktivům, hodnotí kapitál banky, jeho skladbu, vlastnickou strukturu, výboj fondů, které do banky vstupují, kapitálovou přiměřenost;
- *Assets quality* – sleduje se kvalita aktiv, jejich zajištění, podíl nesplácených úvěrů na celkovém stavu úvěrů (= kvalita úvěrového portfolia) apod.;
- *Management duality* – hodnocena je úroveň řízení (managementu) bank;
- *Earnings strength* – sleduje se a hodnotí výnosnost obchodů, jejich eventuální výkyvy apod.;
- *Liquidity risk* – velká pozornost je věnována řízení likvidity, dodržování pravidel likvidity, cash flow a souvisejícím otázkám;
- *Sensitivity to market risk* – zahrnuje hodnocení metod řízení rizik, které banka používá, hodnotí se citlivost na tržní riziko, např. úrokové a měnové riziko.

Metoda **BOPEC**, která se využívá především v USA, je obdobná jako metoda CAMELS, ale ukazatele jsou členěny jinak – sledují a hodnotí následující (Kantnerová, 2016):

- *Bank subsidiaries* – bankovní složky;
- *Other subsidiaries* – ostatní složky;
- *Parent company* – mateřské společnosti;
- *Earnings* – výnosy;
- *Capital* – kapitál holdingu.

Dalším způsobem může být hodnocení od **ratingových společností**, kde platí, že označení A obdrží ty nejlepší banky.

2.4 Základní cíle

Systém regulace a dohledu je součástí makroekonomické politiky, kde hlavními složkami jsou fiskální a měnová politika, které musejí zabezpečit makroekonomickou rovnováhu a stabilitu, dále efektivnost, bezpečnost a důvěryhodnost finančního systému. Uvedené obecné cíle můžeme specifikovat do **šesti konkrétních cílů**.

1. *Podpora efektivního provádění měnové politiky* – podmínkou měnové politiky je oprávnění regulovat a dohlížet na činnosti bank.
2. *Zajištění spolehlivosti, důvěryhodnosti a bezpečnosti bankovního systému v ekonomice* – pokud bankovní systém nebude dostatečně zdravý, v ekonomice může docházet k závažným poruchám např. ve zprostředkování finančních toků, redistribuci volných peněžních prostředků. Tyto poruchy mají negativní dopady především na ekonomický růst.
3. *Podpora efektivnosti fungování bankovního systému* – která je spojena s efektivním vývojem ekonomiky (pokud mají problém banky, má je celá ekonomika), proto je důležité systém regulace a dohledu bank koncipovat tak, aby nebránily efektivnímu vývoji v bankovní sféře.
4. *Zajištění potřebných informací pro investory* – např. vkladatelů, akcionářů a v některých případech i dlužníků, pro které by bylo rozhodování bez potřebné úrovně informací velmi obtížné a rizikové a banky by tím ztratili důvěryhodnost.
5. *Zajištění základní úrovně ochrany investorů* – platí především pro vkladatele, jelikož nemůžou mít k dispozici veškeré potřebné informace pro svoje rozhodnutí, proto musejí banky poskytnout určité bezpečnostní záruky (např. pojištění vkladů). Nikdy nelze rizika úplně odstranit, ale pouze pochopit a řídit či usměrňovat.
6. *Zajištění základní úrovně ochrany bankovního systému před nekalými praktikami* – banky musejí chránit svoji důvěryhodnost před jakýmkoliv náznaky či přesvědčeními veřejnosti, že v instituci probíhá praní špinavých peněz či jiné pochybné transakce.

Mezi cíli systému regulace a dohledu bank může docházet k různým vzájemným rozporům. Vkladatelé mohou podstupovat „morální hazard,“ naopak banky podstupují nadměrné riziko spojené s nepříznivým výběrem.

Může také docházet k rozporu mezi cíli systému regulace a dohledu s cíli měnové politiky. Opět se to týká úvěrů (nejběžněji). Centrální banky jsou věřitelé poslední instance, proto poskytnutí nouzového úvěru, který bývá často velmi objemově rozsáhlý, vede k nárůstu rezerv bank a představuje emisi peněz, která může mít potencionální nežádoucí dopady na měnovou stabilitu.

2.5 Instituce

Instituce v systému regulace a dohledu bank můžeme rozdělit na dvě skupiny. Instituce **regulace**, kde tuto činnost vykonávají centrální banky, protože ony provádějí měnovou politiku a podílejí se na základní zákonné úpravě činnosti bank, kde mohou lépe podmínky a pravidla konkretizovat, jelikož mají nejlepší možné informace od bank.

Druhou skupinou jsou instituce **dohledu**, kde v malé míře působí centrální banka, ale v mnoha zemích jsou nároky na dohled náročné, a tak je tato činnost přenesena na specializované instituce. Jelikož existuje zásada, že kdo stanovuje pravidla pro činnosti bank, by měl sám kontrolovat jejich plnění, poté by se měly centrální banky plně zapojit do dohledu. Nebo naopak pokud dohled vykonávají specializované instituce, měly by se poté účastnit i tvorby pravidel pro regulaci.

Participaci centrální banky na dohledu nad bankami **podporují** následující důvody.

- centrální banky mohou jako první identifikovat problémy s likviditou bank, jelikož jsou příjemci informací od bank a provádějí měnovou politiku;
- centrální banky jsou (měly by být) potenciálními věřiteli poslední instance;
- centrální banky se účastní procesů spojených s ukončením činnosti bank, aby co nejvíce eliminovali negativní důsledky bankovních úpadků na celý bankovní systém.

Důvody **proti účasti** centrální banky na dohledu nad bankami v plné míře:

- při poskytnutí úvěrové pomoci se centrální banka může dostat do konfliktu s měnovou politikou;
- centrální banka je strážkyní bankovního systému a úpadky bank narušují její důvěryhodnost, proto by centrální banka mohla snažit zachránit upadající banky, aby uměle zvýšila úroveň dohledu;
- u centrální banky může dojít k „převzetí moci“, jelikož by došlo k velké koncentraci pravomocí.

Další otázkou je kolik institucí by mělo zajišťovat dohled? Jelikož se musí splňovat požadavek jednotného přístupu, pokud bude dohled vykonávat větší množství institucí docházelo by k nekoordinovanému a nestejnému přístupu. Dále může docházet k upřednostňování politických cílů na úkor ekonomických, pokud budou dohled vykonávat státní instituce.

Další otázkou, která je spojena s dohledem, je přístup k dohledu nad celým finančním trhem – mimo bank se jedná i o kapitálový trh, pojišťovny apod. Existují tři přístupy, první je svěřit dohled centrální bance (např. ČR), druhým přístupem jsou specializované instituce (např. Velká Británie). V obou případech je důvodem existence finančních konglomerátů či bankovních holdingových společností, kde je aplikován *konsolidovaný dohled*.

Třetím přístupem je větší počet institucí vč. centrální banky (např. Francie), ale s tímto přístupem je spojen sektorový a funkcionální dohled. V zemích se specializovanými institucemi je prováděn *sektorový dohled*, kde dohled bank je svěřen centrální bance (např. Itálie) nebo i dalším specializovaným institucím (např. USA). *Funkcionální dohled* (např. Austrálie) se může dělit na 2 části, první část je svěřena centrální bance a zaměřuje se na stabilitu finančního systému jako celku (v zásadě dohled na dálku; banky a platební styk). Druhou část vykonávají specializované instituce, které se zaměřují na stabilitu jednotlivých finančních institucí (v zásadě dohled na místě), dále na ochranu spotřebitelů, před nežádoucími praktikami finančních institucí a ochranu před monopolním a kartelovým chováním.

Centrální banky musejí získávat informace o celkovém vývoji bankovního systému, kvůli provádění měnové politiky, a proto budou vždy patřit mezi instituce vykonávající dohled bank na dálku.

2.5.1 Basilejský výbor pro bankovní dohled

Díky rychlé internacionalizaci a propojení národních peněžních a kapitálových trhů – „globalizace bankovníctví“, která může ovlivnit možnosti regulace a dohledu bank, jichž účinnost je podmíněna spoluprací a určitým stupněm harmonizace pravidel mezi institucemi jednotlivých zemí. Nejvýznamnější je basilejská Banka pro mezinárodní platby a její Basilejský výbor bankovního dohledu (Basel Committee on Banking Supervision, BCBS) založený v roce 1974 a členy jsou guvernéři centrálních bank zakládajících zemí dalších vybraných zemí. Mezi **hlavní cíle** patří (Revenda, 2011):

- návrhy pravidel zaměřených na podporu stability mezinárodního bankovního systému;

- tlak na odstraňování konkurenčních nerovností regulačních pravidel u různých druhů finančních zprostředkovatelů, zejména v oblasti požadavků na kapitálové vybavení;
- sjednocování podmínek pro přidělování bankovních licencí;
- sjednocování principů a způsobů krytí rizik, především úvěrového a tržního rizika;
- formulování základních principů tvorby pravidel regulace a postupů při dohledu bank.

2.6 Kapitálová přiměřenost

Jedná se o jednu ze základních činností bank (viz kapitola Základní součásti). Podle Černohorské (2017) „*formování regulace BASEL byla vedena snahou zabránit morálnímu hazardu, kdy banky, které mohou zneužívat institutu věřitele poslední instance, úmyslně poskytují příliš rizikové půjčky a nechovají se dostatečně obezřetně.*“

V roce 1988 Basilejský výbor vymezil kapitálovou regulaci, tzv. **Basel I**, poprvé došlo k mezinárodnímu sjednocení pravidel kapitálové přiměřenosti. Jednalo se o jednoduchý standard, pro bezproblémovou implementaci. Po bankách bylo vyžadováno udržování minimální kapitál ve výši 8 % vzhledem k rizikově váženým aktivům. Tato aktiva byla rozdělena do 5 kategorií, každá měla stanovenou rizikovou váhu, kterou stanovil příslušný regulátor.

V roce 2004 vznikla nová basilejská dohoda – **Basel II**, jejímž cílem bylo (Černohorská, 2017):

- podporovat bezpečnost a stabilitu finančního sektoru;
- upravit kapitálové požadavky;
- zohlednit veškerá rizika;
- uznat interní bankovní metody hodnocení rizika;
- vytvořit mezinárodně jednotný systém a aplikovat ho na banky po celém světě;
- posílit úlohu bankovního dohledu.

Basel II se nezaměřuje pouze na kapitálovou přiměřenost, ale zaměřuje se také na povinnosti bankovního dohledu a rozsah zveřejňovaných informací bankami. Basel II je postavený na 3 základních pilířích. V **pilíři 1** nalezneme použité přístupy pro měření rizik a stanovení kapitálového požadavku pro úvěrové a tržní riziko, zavádí se zde i kapitálový požadavek pro operační riziko. **Pilíř 2** je zaměřen na proces hodnocení dostatečnosti kapitálu s ohledem na podstupovaná rizika. Princip spočívá v aktivním bankovním dohledu, kde jsou upraveny práva a povinnosti národních regulátorů. Záměrem **pilíře 3** je posílit tržní disciplínu a transparentnost trhu prostřednictvím výkaznictví a povinnosti komplexního zveřejňování

relevantních informací, pro dostatečnou informovanost účastníku trhu, tzn. zveřejňování relevantních ukazatelů rizik (každá banka informuje a dokumentuje, jak postupuje při měření rizik a kolik vlastního kapitálu v poměru k přijatým rizikům drží jako rezervu) (Kantnerová, 2016; Černohorská, 2017).

Na základě hypoteční krize v USA v roce 2008, která byla nakonec celosvětová, bylo očividné, že se banky snaží Basel II obcházet tím, že vyváděla vysoce riziková aktiva ze svých bilancí a tím mohla držet nižší míru kapitálu, dále i přes vážné potíže banky vyplácely štědré bonusy manažerům a dividendy akcionářům. Z těchto důvodů byl Basilejský výbor donucen upravit bankovní regulaci a vytvořil **Basel III**, kde jsou přijata nová pravidla pro obchodní banky – modifikovaná pravidla kapitálové přiměřenosti, požadavky na maximální zadluženost a požadavky na likviditu. **Cílem** je (eba.europa.eu; 2023):

- zlepšit schopnost bankovního sektoru absorbovat šoky vyplývající z finančního a ekonomického stresu, bez ohledu na zdroj;
- zlepšit řízení rizik a správu;
- posílit transparentnost a zveřejňování informací v bankách.

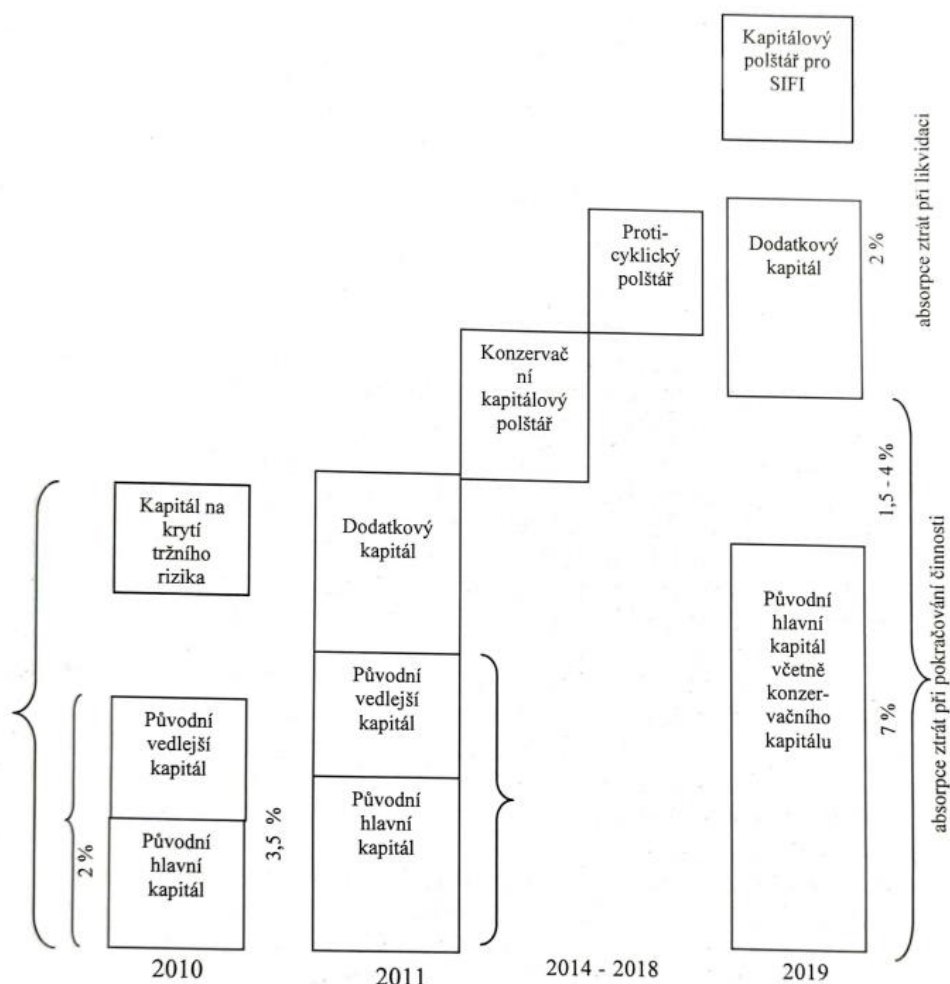
Banky mají povinnost vytvářet dodatečné kapitálové rezervy, tzv. proticyklický kapitálový polštář, který absorbuje ztráty v obdobích krize a zajistí schopnost banky udržet svou kapitálovou přiměřenost nad minimální požadovanou úroveň, bankovní systém tím bude schopen absorbovat finanční šoky a nebude je muset přenášet. Nové regulace se nevyhnou ani manažerům a akcionářům – při finančních potížích se zakazují vyplácet bonusy a dividendy. V následujících bodech jsou popsány **hlavní rozdíly** Basel III oproti Basel II (Kantnerová, 2016):

- *zprůsnění požadavků na kapitálovou přiměřenost* – dochází k postupnému navýšení z 8 % až na 10,5 %, z toho 2,5 % budou tvořit konzervační polštář – kapitálová rezerva nad rámec rizik;
- *do oblasti regulace se nově zahrnou další ukazatele* – především ukazatel zadluženosti a standardy likvidity – stanoveny požadavky na maximální zadluženost, tzn. minimální velikost vlastního kapitálu vzhledem k bilančním a mimobilančním aktivům a požadavky na likviditu;
- *regulace vyplácení dividend a bonusů* – především v případě ekonomických problémů banky.

Dohoda Basel III byla schválena v listopadu v roce 2010 a skládá se několika po sobě jdoucích aktualizací, které jsou vidět i na Obrázek 4 (eba.europa.eu, 2023):

- Basel III: globální regulační rámec pro odolnější banky a bankovní systémy (revidovaná verze z června 2011);
- ukazatel likvidního krytí (leden 2013);
- poměr čistého stabilního financování (říjen 2014);
- Basel III: dokončení pokrizových reforem (prosinec 2017);
- minimální kapitálové požadavky k tržnímu riziku (leden 2016, revidováno v lednu 2019).

Obrázek 4 Vývoj požadavků na strukturu a výši kapitálových zdrojů

Zdroj: Černožorská, 2017

Finanční krize 2008 prokázala existenci významných rizik spojená s působením velkých a provázaných finančních institucí, zároveň nedostatečnou regulaci a dohled nad těmito institucemi. Pro efektivní dohled je **nutné vymežit systémově významné instituce**

(Systemically Important Financial Institution, SIFI), seznam těchto institucí stanovuje centrální banka daného státu, tímto se určí, které finanční instituce jsou pro danou ekonomiku významné. Pro toto vymezení byla stanovena následující **kritéria** (Kantnerová, 2016):

- velikost finanční instituce;
- provázanost finanční instituce uvnitř a vně finančního systému;
- korelace bilancí jednotlivých finančních institucí;
- koncentrace aktivit finančních institucí;
- makrofinanční podmínky a celkový kontext.

Případný krach významných finančních institucí by mohl mít vážné negativní dopady na celosvětovou ekonomiku, proto vyžadují speciální přístup. Za takové instituce můžeme řadit např. Bank of America, Citigroup, Société Générale, ING Bank či Royal Bank of Scotland.

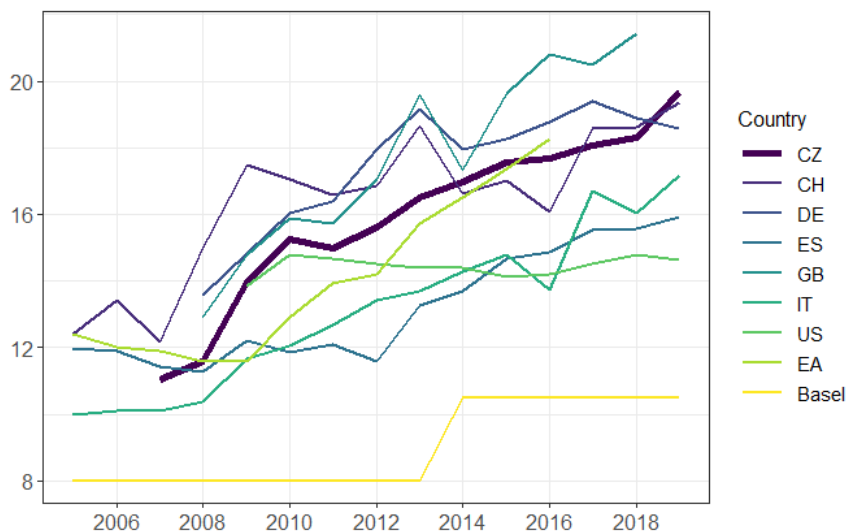
Úplné, včasné a konzistentní přijetí, a hlavně implementace basilejských standardů je důležité pro zlepšení odolnosti globálního bankovního systému, podporu důvěry v obezřetnostní ukazatele a pro podporu předvídatelné a transparentní regulační prostředí pro mezinárodně aktivní banky. Právě v souvislosti s implementací standardů založil v roce 2012 Basilejský výbor **Program hodnocení konzistence právních předpisů** (Regulatory Consistency Assessment Programme, **RCAP**).

RCAP má za cíl monitorovat a hodnotit přijetí a implementaci basilejských standardů a zároveň podporovat předvídatelné transparentní regulační prostředí pro mezinárodně aktivní banky. Skládá se ze 2 vzájemně se doplňujících částí. První je **monitorování**, kdy se sleduje transpozice regulačních pravidel Basel III do domácích předpisů na základě informací, které poskytne každá členská jurisdikce. Monitorování obsahuje monitorovací panel, kde je přehled o pokroku přijímání standardů Basel III členy Basilejského výboru. Druhou částí je **hodnocení**, kdy se posuzují konzistence a úplnost přijatých standardů, včetně významnosti případných odchylek od regulačního rámce Basel III. Hodnocení se provádí na jurisdikčním a tematickém základě. Při posouzení jurisdikce se přezkoumává rozsah, v jakém souladu jsou vnitrostátní předpisy s minimálními požadavky Basilejského výboru, a pomáhají identifikovat případné mezery v předpisech. Tematické hodnocení zkoumá implementaci basilejských požadavků na úrovni jednotlivých bank, kde se snaží zajistit, aby obezřetnostní ukazatelé byly počítány stejně všemi bankami napříč jurisdikcemi a aby se zlepšila srovnatelnost výsledků.

2.6.1 Kapitálová přiměřenost v České republice

Implementace regulačního rámce Basel III v České republice, není pro banky příliš náročná, jelikož český bankovní sektor patří mezi nejlépe kapitálově vybavené sektory v Evropě, pokud jde o objem i strukturu kapitálu, lze to pozorovat na obrázku č. 5. Můžeme zde pozorovat, zvýšení regulačního rámce z Basel II na Basel III (tedy z 8 % na 10,5 %). Dále pozorujeme, že kapitálový poměr České republiky je vysoko nad minimálními požadavky.

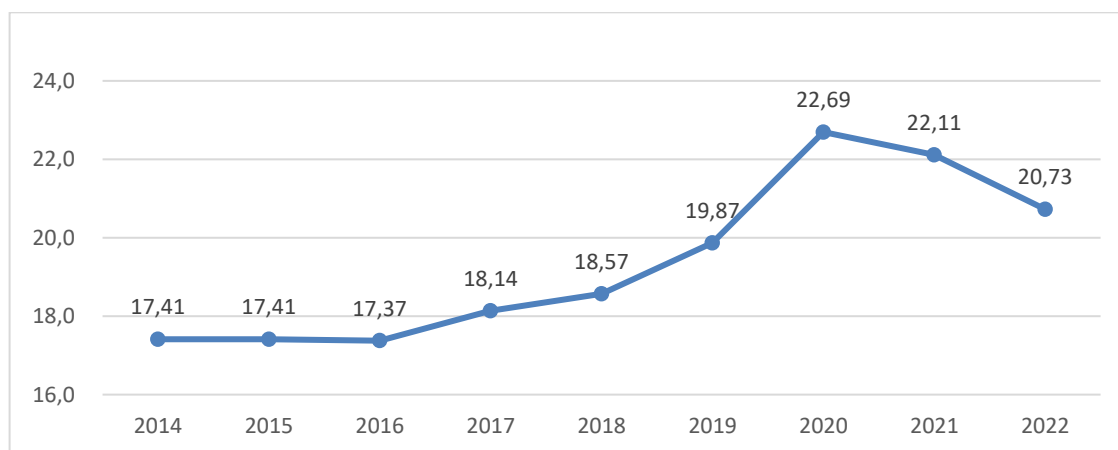
Obrázek 5 Kapitálový poměr v mezinárodním srovnání (v %)

Zdroj: ČNB, 2020

Jednotlivé aktualizace se postupně propisují do kapitálového poměru bank. Jak je vidět na obrázku č. 6, kde je znázorněn vývoj kapitálového poměru (celkový regulační kapitál banky v poměru k jejím rizikovým expozicím), český bankovní sektor drží více kapitálu, než je minimální požadavek od Basilejského výboru (10,5 %).

Obrázek 6 Kapitálový poměr CET1 v České republice (v %)

Zdroj: ARAD ČNB, vlastní výpočet

Jak je vidět poměr drženého kapitálu se meziročně zvyšoval díky příznivému vývoji ekonomiky. Od roku 2020 dochází k pozvolnému snižování/rozpuštění proticyklické kapitálové rezervy kvůli nepříznivému vývoji ekonomiky, např. kvůli pandemii COVID-19.

ČNB plně podporuje úplnou implementaci regulatorního rámce Basel III a dne 7. září 2021 spolu s dalšími 24 orgány pro bankovní regulaci a dohled (centrálními bankami) některých členských států EU podepsala společný dopis, který byl adresován představitelům Evropské komise pro oblast finančních služeb, finanční stabilitu a unii kapitálových trhů. V tomto dopise se snaží signatářské země vytvořit protiváhu snahám o rozmělnění konceptu Basel III v EU, neboť u nich převažuje názor, že je v nejlepším zájmu dodržovat basilejský koncept, neboť na základě globální krize se ukázalo, že ekonomiky jsou propojené, a proto je potřeba jednotných globálních pravidel.

Podpora implementace Basel III v České republice je v přijetí směrnic a nařízeních. Jedná se o Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi (CRV IV) a Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky (CRR).

Shrneme-li vliv regulatorního rámce Basel III na český bankovní sektor, můžeme konstatovat, že český bankovní sektor je kapitálově vybaven velmi dobře. Kapitálový poměr vůči rizikovým expozicím je v České republice vyšší, než jsou minimální požadavky basilejského výboru. Při implementaci se někteří odborníci obávali zvýšení cen bankovních produktů, protože se bankám zvýší náklady na držbu kapitálu a tyto náklady banka přesune na své klienty. Toto zvýšení se neprokázalo, jelikož český bankovní sektor je velmi dobře kapitálově vybaven a patří mezi nejlépe vybavené sektory v Evropě, jak jsme mohli vidět na výše uvedených grafech. Jelikož banky drží více kapitálu, než jsou minimální požadavky, nebyly banky nuceny přenášet dodatečné náklady na své klienty. ČNB v rámci své dohledové činnosti pravidelně komunikuje s bankami, které potvrzují, že na konečnou implementaci regulatorních standardů jsou připraveni, i proto se ČNB připojila ke společnému dopisu, ve kterém plně podporuje úplnou implementaci.

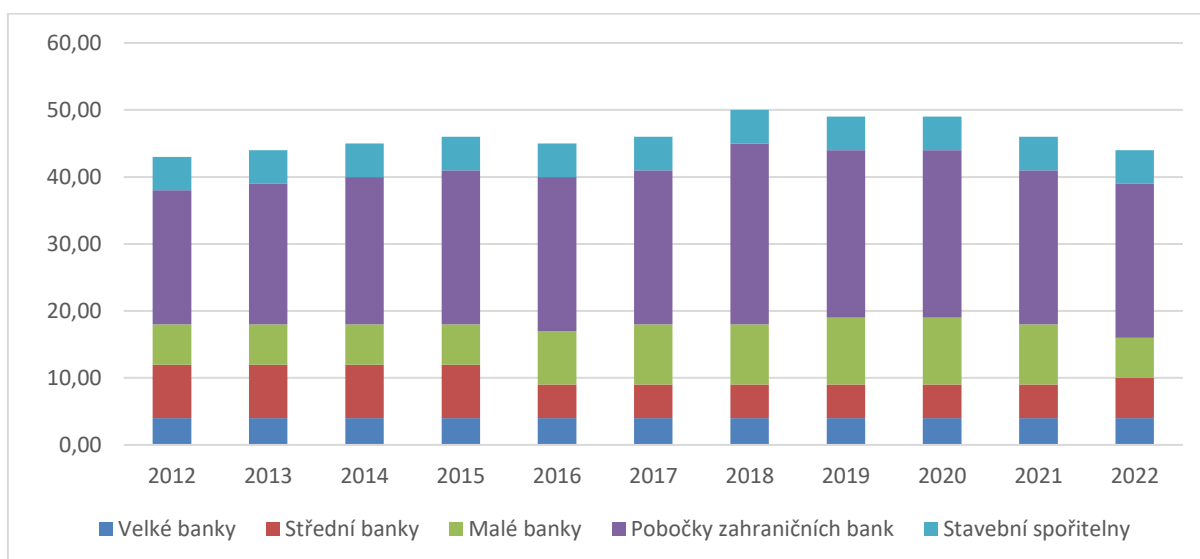
3 BANKOVNÍ REGULACE A DOHLED V ČESKÉ REPUBLICE

V minulých kapitolách jsme si představili systémy centrálního bankovníctví a systém regulace a dohledu nad bankovním sektorem. V této kapitole si představíme, jaké instituce vykonávají regulační a dohledovou činnost v České republice a v Evropské unii, konkrétní nástroje pro udržení finanční stability. V závěru kapitoly bude vymezena legislativa jak na národní úrovni, tak i na evropské úrovni.

3.1 Česká národní banka a český bankovní systém

Specifika bankovního sektoru můžeme najít už v jejím uspořádání, kdy v České republice existuje dvoustupňový systém, který je tvořen centrální bankou a ostatními bankami. Na následujícím obrázku je vyobrazen vývoj počtu bank v českém bankovním sektoru za posledních 10 let. Můžeme konstatovat, že český bankovní sektor se skládá z malého počtu domácích bank a téměř polovinu tvoří pobočky zahraničních bank. Počet velký bank odpovídá systémově významným institucím, jedná se o tyto subjekty – Československá obchodní banka, Česká spořitelna, Komerční banka a UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia.

Obrázek 7 Počet bank v bankovním sektoru České republiky

Zdroj: ARAD ČNB, vlastní výpočet

Centrální bankou pro Českou republiku je Česká národní banka (ČNB), která je orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem, příslušným k řešení krize. ČNB byla zřízena Ústavou České republiky a činnost vykonává na základě zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, a dalšími právními předpisy jak z prostředí České republiky, tak od Evropské unie (EU), tyto předpisy budou představeny v kapitole 3.5

Legislativa. ČNB sleduje 2 cíle – **cenovou a finanční stabilitu**. O nastavení nástrojů, které ČNB využívá k dosažení a udržení obou stabilit, rozhoduje ČNB samostatně, na rozdíl od států eurozóny, kde přijímají rozhodnutí v oblasti měnové politiky od Evropské centrální banky (ECB).

V souladu s Ústavou České republika je hlavním cílem ČNB **péče o cenovou stabilitu**, snaží se o dosažení a udržení nízkoinflačního prostředí v ekonomice, a tím přispívá k vytváření podmínek pro udržitelný hospodářský růst. V rámci tohoto cíle určuje měnovou politiku, vydává bankovky a mince, řídí a dohlíží na peněžní oběh, platební styk, vykonává dohled nad bankovním sektorem (vymezeno v kapitole 1.2.1 Cenová stabilita).

Pro dosažení cenové stability se využívá **inflační cílování**, kde se ČNB opírá o **inflační cíl ve výši 2 %**. Pro dosažení uvedeného inflačního cíle využívá ČNB úrokové sazby jako nástroj měnové politiky, nastavení sazeb se promítá do tržních sazeb a ekonomických veličin (např. měnový kurz, úspory, výdaje na spotřebu a investice). Jelikož v ekonomice působí různé setrvačnosti, které způsobují, že účinku změny sazby na inflaci je dosaženo s 1 – 1,5 ročním zpožděním.

Mezi klíčové úrokové sazby, které ČNB využívá v rámci nástrojů měnové politiky jsou následující úrokové sazby. **Dvoutýdenní repo sazba**, kterou ČNB používá jako limitní úrokovou sazbu pro své repo operace (stažení přebytečné likvidity z mezibankovního prostoru), kterými ovlivňuje krátkodobé tržní úrokové sazby. Dalšími sazbami jsou **lombardní a diskontní**. Při lombardní sazbě si banky u centrální banky přes noc půjčují potřebnou likviditu oproti poskytnuté zástavě (v rámci zápůjční facility). Naopak při diskontní sazbě si banky u centrální banky přes noc ukládají přebytečnou likviditu v depozitní facility.

V rámci provádění své činnosti vydává ČNB publikace. První je **Monitoring centrálních bank**. Jedná se o přehled posledního vývoje měnové politiky, strategie a komunikace 11 centrálních bank včetně ČNB. Tento přehled vychází čtvrtletně od prosince 2004. V jednotlivých číslech lze nalézt detailněji probrané aktuální téma, vybraný projev významného zahraničního centrálního bankéře. Druhou publikací je **Globální ekonomický výhled**, který každý měsíc přináší souhrn nejčerstvějších predikcí a výhledů mezinárodních institucí, vybraných centrálních bank a agentury Consensus Economics pro eurozónu, Německo, USA, Spojené Království, Japonsko, Čínu a Rusko. Dále je zde vybrané téma, které významně ovlivňuje vývoj světové ekonomiky.

Jak bylo zmíněno v předešlých kapitolách, v současné době centrální banky pečují i o finanční stabilitu, výjimkou není ani ČNB, která **pečuje o finanční stabilitu** a bezpečné fungování finančního systému v České republice. K dosažení tohoto cíle ČNB provádí makrobezpečnostní politiku, kde se snaží identifikovat rizika ohrožení stability finančního systému a přispívat k odolnosti systému, více viz následující kapitola.

3.2 Finanční stabilita

Finanční stabilitu jsme si definovali v kapitole 1.2.2 Finanční stabilita. ČNB pečuje o finanční stabilitu na podle zákona 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, kde se uvádí: „*ČNB rozpoznává, sleduje a posuzuje rizika ohrožení stability finančního systému a v zájmu předcházení vzniku nebo snižování těchto rizik přispívá prostřednictvím svých pravomocí k odolnosti finančního systému a udržení finanční stability a vytváří tak makrobezpečnostní politiku.*“

Cílem ČNB je přispívat k dosažení takové míry odolnosti systému, která významně snižuje rizika vzniku finanční nestability. Hlavními předpoklady jsou cenová stabilita a zdravý vývoj finančních institucí, těchto předpokladů je dosahováno pomocí měnové politiky a dohledu nad finančním sektorem ve spolupráci s ostatními národními i mezinárodními autoritami (uvedeny v kapitole **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů. Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.**). ČNB především působí preventivně, a proto podrobně informuje veřejnost o potenciálních rizicích a faktorech vedoucích k ohrožení finanční stability.

V porovnání s makroekonomickou analýzou a prognózou ČNB analýza finanční stability se nesnaží modelovat nejpravděpodobnější vývoj ekonomiky, ale jejím zájmem je testování dopadu méně pravděpodobných, přesto možných negativních scénářů, a které mohou významně ohrozit stabilitu finančního systému jako celku.

V rámci finanční stability provádí ČNB makrobezpečnostní politiku. Bankovní rada se pravidelně schází, aby vyhodnotila stav na finančních trzích a vydává rozhodnutí a publikace ve formě zprávy a tematické články (viz níže). V rámci analýz provádí ČNB zátěžové testy a šetření úvěrových podmínek. Svou činnost v této oblasti provádí ČNB v soudu s varováním a doporučeními Evropské rady pro systémová rizika.

3.2.1 Rozhodnutí bankovní rady

Finanční stabilita může být narušena a může docházet ke vzniku zranitelných míst, a proto ČNB sleduje vývoj ve všech oblastech relevantních pro finanční stabilitu a vše podrobně analyzuje,

schází se s experty klíčových útvarů na pravidelných setkáních. Analýza finanční stability je odlišná od jiných analytických činností ČNB, protože se týká nejen bankovních, ale i nebankovních finančních institucí, jako jsou investiční společnosti a fondy, penzijní fondy, pojišťovny či subjekty, které působí na kapitálových trzích. Nesleduje se stabilita těchto institucí, ale jak je stabilní sektor jako celek.

Výše uvedená setkání se uskutečňují zpravidla 4x za rok, pokud to situace na finančních trzích vyžaduje, konají se mimořádná setkání. Na 2 schůzkách (březen a září) rada diskutuje o zprávě o finanční stabilitě, součástí jsou rozhodnutí rady o nastavení širší skupiny makrobezpečnostních nástrojů, Na dalších dvou schůzkách (červen a listopad) rozhoduje bankovní rada o nastavení sazby proticyklické kapitálové rezervy, výstupem těchto setkání je opatření obecné povahy ke stanovení sazby proticyklické kapitálové rezervy (viz více 3.2.2 Makrobezpečnostní politika).

Zpráva o finanční stabilitě

Jedná se o hlavní publikace ČNB v oblasti finanční stability a makrobezpečnostní politiky. Jak bylo uvedeno výše, vydává se na jaře a na podzim. Dále se jedná o základní podkladový materiál pro jednání bankovní rady o finanční stabilitě. Jarní publikace jsou zveřejňovány už od roku 2005 a zveřejňovány jsou v červnu, naopak podzimní publikaci vydává ČNB až od roku 2018, která se zveřejňuje v prosinci.

Podle zákona 6/1933 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů je ČNB povinna jarní Zprávu podávat k informaci Poslanecké sněmovně.

Tematické články o finanční stabilitě

Další publikační činností ČNB je vydávání tematických článků, které reagují na vybrané aktuální otázky týkající se dané problematiky. Cíl je zejména edukativní a seznamuje veřejnost s výsledky analýz finanční stability a s konkrétními aspekty makrobezpečnostní politiky ČNB. Jsou také podporujícími dokumenty pro Zprávu o finanční stabilitě, od roku 2029 jsou samostatnou publikační řadou, dříve byly součástí Zprávy.

3.2.2 Makrobezpečnostní politika

Makrobezpečnostní politika je součástí péče o finanční stabilitu. V praktické rovině ji lze definovat jako aplikaci sady nástrojů, které využívá ČNB s cílem snížit zranitelnost, nebo zvýšit odolnost, finančního systému.

V návaznosti na doporučení Evropské rady pro systémová rizika (European systemic risk board – ESRB) vychází při volbě vhodného nástroje z průběžných cílů, které odrážejí existenci několika zdrojů systémového rizika a jejich vlastních transmisních mechanismů. ČNB se v rámci makrobezpečnostní politiky snaží dosáhnout následujících **cílů** (ČNB; 2023):

- omezit systémová rizika spojená s nadměrným růstem úvěrů a finanční páky;
- zmírnit a vyloučit nadměrný nesoulad splatností a nedostatek likvidity na trhu;
- omezit koncentraci přímých a nepřímých expozic;
- omezit rizika spojená s nežádoucí motivací finančních institucí a morálním hazardem;
- posílit odolnost finanční infrastruktury.

3.2.2.1. Nástroje uplatňované Českou národní bankou

Nástroje makrobezpečnostní politiky patří hlavně kapitálové rezervy pro banky, které jsou součástí regulatorního rámce EU. ČNB dále disponuje i dalšími nástroji, která jsou zaměřena na specifická a sektorová rizika.

Mezi nástroje makrobezpečnostní politiky ČNB řadíme proticyklickou kapitálovou rezervu, kapitálovou rezervu ke krytí systémového rizika, kapitálovou rezervu pro jiné systémově významné instituce, bezpečnostní kapitálovou rezervu a požadavky na limity úvěrových ukazatelů LTV, DTI a DSTI.

Proticyklická kapitálová rezerva

Principem proticyklické kapitálové rezervy (the countercyclical capital buffer – CCyB) je shromáždit dostatečnou rezervu v době hospodářské stability a v případě problémů (nebo neočekávané krize) se rezerva bude vracet zpět do bank. Toto krytí by mělo zabránit přenosu dodatečného šoku z finančního sektoru do reálné ekonomiky v při udržení úvěrové nabídky bank. Tato rezerva také přispívá k omezení rychlého růstu úvěrů, které mají více rizikový profil promítající se do kapitálových požadavků, ale jedná až o sekundární účel.

Sazbu proticyklické kapitálové rezervy ČNB stanovuje čtvrtletně a první sazbu vyhlásila 1. října 2014 a platnou se stává vydáním opatření obecné povahy. Pokud se ČNB rozhodne sazbu zvýšit či ponechat na stávající úrovni, mají dotčené instituce roční lhůtu před vstupem sazby v platnost, tato doba může být ve výjimečných případech kratší. Naopak snížení sazby vstoupí v platnost téměř okamžitě.

Pro příklad, v případě nepříznivých šoků vytvářejících riziko poruch v plynulém poskytování úvěrů do ekonomiky je ČNB připravena snížit sazbu této rezervy až na samotnou 0, tzn. že uvolní vytvořenou rezervu k domácím expozicím. Dalším přístupem je pozvolné uvolňování rezervy postupným snižováním sazby v případě útlumu finančního cyklu a snížení rizika nadměrného růstu úvěrů.

Podle dat ESRB (2023) má většina států v EU nastavenou sazbu na 0 %, ostatní státy mají sazbu nastavenou následovně:

- 0,5 % Rumunsko
- 0,75 % Německo
- 1 % Švédsko, Estonsko, Slovensko
- 1,5 % Bulharsko
- 2 % ČR, Island, Norsko, Dánsko

V roce 2023 dojde k navýšení sazby u několika států, např. ČR a Island mají oznámené zvýšení sazby pro proticyklickou rezervu na 2,5 %.

Kapitálová rezerva ke krytí systémového rizika

Jak bylo uvedeno, kapitálová rezerva ke krytí systémového rizika slouží ke zmírnění možných nepříznivých důsledků rozpoznaných systémových rizik na finanční systém a reálnou ekonomiku.

ČNB pravidelně vyhodnocuje úroveň systémových rizik a jejich případné důsledky pro finanční stabilitu. Jako nejvýznamnější strukturální riziko je uváděno riziko spojené s koncentrací nemovitostních expozic. Pokud ČNB dojde k závěru, že rizika ohrožují finanční stabilitu, zavede rezervu, impulsem k založení této rezervy může být dlouhodobý nepříznivý vývoj.

V současné době ČNB nevyžaduje tvorbu kapitálové rezervy ke krytí systémového rizika, jelikož neidentifikuje strukturální systémová rizika. ČNB v minulosti využila plošnou rezervu k omezení rizik spojených se systémovou významností bank, tato rezerva platila v období od 1. listopadu 2014 do 1. října 2021. Po transpozici evropské směrnice 1. října 2021, začala ČNB využívat rezervy pro jiné systémově významné instituce.

Kapitálová rezerva pro jiné systémově významné instituce

Tato rezerva omezuje rizika spojená s potenciální destabilizací systémově významných institucí, protože tato destabilizace by měla velmi nepříznivé dopady na finanční systém a celou ekonomiku. Cílem této rezervy je zajistit vyšší odolnost klíčových/nejvýznamnějších institucí bankovního sektoru a umožnit v době nepříznivého vývoje ekonomiky bezporuchové poskytování bankovních služeb.

ČNB musí stanovit seznam jiných významných institucí alespoň 1x za rok a případně i rezervu pro jednotlivé určené instituce. Při sestavování vychází z pokynů EBA/GL/2014/10 podle Evropského orgánu pro bankovníctví (European banking authority – EBA), kde podle článku 5 počítá skóre pro každou relevantní instituci na nejvyšší úrovni konsolidace skupiny, která spadá do její správy, včetně dceřiných společností v jiných členských státech nebo ve třetích zemích.

ČNB využívá dvě diskrece, které pokyny EBA/GL/2014/10 umožňují – nejprve vyloučí z výpočtů obchodníky s cennými papíry pro jejich nedostatečnou roli v českém finančním systému. Dále zvyšuje minimální skóre pro identifikaci systémově významné instituce z 3,5 % na nejvyšší možnou úroveň 4,25 %.

ČNB ke stanovení této rezervy využívá metodu intervalového přístupu s možností úpravy, podle dohledového posouzení, kdy interval odpovídá určité sazbě rezervy, maximální výše činí 3 %. V následující tabulce jsou uvedeny jiné systémově významné instituce pro český finanční sektor.

Tabulka 1 Jiné systémově významné instituce

Instituce	Celkové skóre v %	Sazba rezervy v %
Československá obchodní banka	25,8	2,5
Česká spořitelna	15,6	2,0
Komerční banka	17,5	2,0
UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia	11,2	1,5
Raiffeisenbank	6,4	0,5
PPF Financial holdings	5,9	0,5

Zdroj: ČNB, 2023

Bezpečnostní kapitálová rezerva

Jedná se o nadstavbu pro část rezerv, které platí pro banky na základě zákona o bankách a její výše se v čase nemění. Je jedním z nových obezřetnostních nástrojů pro zachování kapitálu banky. Rezerva je ve výši 2,5 % z celkového objemu rizikové expozice tvořenou kapitálem nejvyšší kvality.

V současné době ČNB stanovila sazbu bezpečnostní kapitálové rezervy na 2,5 %, tato sazba je platná od roku 2014.

Požadavky na limity úvěrových ukazatelů LTV, DTI a DSTI

Výše úvěru k hodnotě zajištění (loan-to-value – **LTV**), výše úvěru k příjmům žadatele (loan-to-income – **LTI**), výše dluhové služby k příjmům žadatele (debt service-to-income – **DSTI**) nebo výše celkového zadlužení k příjmům žadatele (debt-to-income – **DTI**). Tyto ukazatele byly zařazeny Evropskou radou pro systémová rizika mezi makroobezřetnostní nástroje, které lze použít k podpoře finanční stability. Cílem je omezení tvorby nadměrných rizik souvisejících s hypotečním trhem.

ČNB podle Zákona 6/1993 Sb. o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, může stanovit závazné hranice úvěrových ukazatelů LTV, DSTI a DTI, podle vyhlášky č. 399 o úvěrových ukazatelích vydanou ČNB, pro poskytovatele spotřebitelských úvěrů, které jsou zajištěny obytnou nemovitostí, v návaznosti na rozpoznání systémových rizik souvisejících s těmito úvěry. ČNB nejméně 2x ročně vyhodnocuje vývoj úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí i jaká je celková situace na hypotečním trhu a na trhu obytných nemovitostí.

Na základě získaných informací a provedených analýz ČNB vydává **Opatření obecné povahy** ke stanovení horní hranice úvěrových ukazatelů, které vydává od roku 2021, kde stanoví konkrétní hodnoty horních hranic. Dalším je **Doporučení k řízení rizik spojených s poskytováním spotřebitelských úvěrů zajištěných obytnou nemovitostí**, které je vydáváno od roku 2015. V tomto doporučení došlo k vývoji, do roku 2021 bylo obsahem souhrn doporučených limitů pro vybrané úvěrové ukazatele a sada dalších pravidel, dodržování je v souladu s obezřetnostním postupem. V roce 2021 jsou obsahem podmínky související s poskytováním hypotečních úvěrů, jelikož nejsou upraveny Zákonem 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, a konkretizovány v opatření obecné povahy. Jsou zde uvedeny např. maximální délka splatnosti, způsob splácení jistiny, navyšování jistiny existujícího hypotečního úvěru apod.

Horní hranice výše uvedených úvěrových ukazatelů, které jsou vyhlášeny opatřením obecné povahy, jsou od 1. dubna 2022 na aktuálních úrovních (ČNB, 2023):

- *LTV (neberu si příliš vysoký úvěr?)* – 80 %, resp. 90 % pro žadatele mladší 36 let pořizující si nemovitost za účelem vlastního bydlení;
- *DSTI (zvládnou splácet?)* – 45 % resp. 50 % pro žadatele mladší 36 let pořizující si nemovitost za účelem vlastního bydlení;
- *DTI (nebudu předlužený?)* – 8,5 resp. 9,5 pro žadatele mladší 36 let pořizující si nemovitost za účelem vlastního bydlení.

3.2.2.2. Vzájemné uznávání makrobezpečnostních opatření

Protože na finančních trzích v jednotlivých státech EU působí nejen domácí subjekty, ale i zahraniční, především formou poboček či přímého přeshraničního poskytování služeb. Dochází k situacím, kdy přijatá makrobezpečnostní opatření v jednom členském státě, nemusí být závazná pro zahraniční subjekty, což vede k oslabení účinků přijatých opatření a vzniku nerovných podmínek.

Pro úpravu uvedené situace byl zaveden **institut reciprocity**, který se snaží zajistit maximální účinnost a konzistentnost makrobezpečnostní politiky. Směrnice č. 2013/36/EU (CRD IV) u některých opatření stanovuje povinnou reciprocitu, jedná se o automatické uplatnění příslušných opatření v dalších členských státech. Jedná se zejména o opatření, která se vztahují k expozicím bank, např. proticyklická kapitálová rezerva.

Rámec dobrovolné reciprocity stojí na principu, že národní orgán pro makrobezpečnostní orgán, který aktivuje příslušná opatření požádá přes Evropskou radu pro systémová rizika o jeho aplikaci i další členské státy EU. ESRB vyhodnotí, zda je žádost oprávněná a vydá doporučení k reciprocitě, členské země buď přijmou nebo odmítnou s odůvodněním.

Pro ukázkou si uvedeme příklad zavedených makrobezpečnostních opatření zavedených v zemích EU, u kterých byla České republice doporučena reciprocita. Zaměříme se na minulý rok 2022.

Nizozemská makrobezpečnostní autorita se rozhodla stanovit minimální úroveň průměrných rizikových vah ve výši 12 % u úvěru na bydlení zajištěných rezidenční nemovitostí na území Nizozemska, na základě článku 458 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 (CRR) o obezpečnostních požadavcích a jeho prováděcích nařízeních.

Litva, Belgie a Německo se rozhodli začátkem roku 2022 přijmout opatření zavádějící rezervu systémového rizika ve výši 2 % pro Litvu a Německo, 9 % pro Belgie, na všechny retailové expozice vůči fyzickým osobám zajištěné rezidenční nemovitostí, na základě článku 133 směrnice o kapitálových požadavcích (CRD). Toto opatření postupně nahrazuje předchozí uvedené opatření podle článku 458 směrnice CRR (vysvětleny v kapitole 3.5 Legislativa).

ČNB se rozhodla tato opatření nerekiprokovat, kvůli velmi omezeným expozicím domácích bank vůči úvěrům na bydlení zajištěných rezidenční nemovitostí na území Nizozemska, Litvy, Belgie a Německa. ČNB samozřejmě vývoj pravidelně vyhodnocuje a v případě změn je připravena svá rozhodnutí upravit.

3.2.3 Zátěžové testy

Zátěžové testy provádí ČNB za účelem hodnocení odolnosti vybraných sektorů v ČR. Jsou uplatňovány 2 metody. První jsou **agregátní/makro** (top-down) testy, které hodnotí odolnost sektoru bankovního, penzijních společností, investičních fondů, domácností a nefinančních podniků. Druhé jsou **individuální/mikro** (bottom-up) testy, které hodnotí odolnost jednotlivých bank a pojišťoven. ČNB také testuje i veřejné finance zemí, vůči kterým mají tuzemské úvěrové instituce systémově významné svrchované expozice.

Scénáře jsou připravovány pro *základní* a *nepříznivý* ekonomický vývoj. Metodiky jsou průběžně upravovány a zveřejňování, frekvence testování je pravidelná, v případě bank na pololetní bázi, u ostatních sektorů je roční.

3.2.4 Šetření úvěrových podmínek bank

Toto šetření přináší informace o vývoji na českém bankovním úvěrovém trhu. ČNB informace získává pomocí dotazníkového šetření čtyřikrát ročně. Jedná se o shrnutí, kam se posouvají úvěrové standardy a podmínky pro poskytování, dále jak se mění poptávka po úvěrech ze strany domácností i firem. Spolu s výsledky šetření úvěrových podmínek je vydáván výhled očekávání komerčních bank ohledně vývoje úvěrového trhu v nejbližších měsících.

3.3 Regulace a dohled

Orgánem vykonávajícím dohled nad finančním trhem je Česká národní banka podle Zákona 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. Tento dohled je vykonáván nad bankovním sektorem, družstevními záložnami, kapitálovým trhem, pojišťovnictvím, penzijními společnostmi, fondy penzijních společností, směnárny a dále provádění dohled nad

institucemi v oblasti platebního styku. ČNB v rámci regulatorní činnosti stanovuje pravidla pro ochranu stability bankovního sektoru, kapitálového trhu, pojišťovnictví a sektoru penzijních fondů.

Základním **strategickým rámcem** pro působení ČNB v oblasti dohledu nad finančním trhem jsou „Hlavní principy pro zajištění efektivního bankovního dohledu,“ které vydává Basilejský výbor, s těmito principy je v souladu strategie ČNB v oblasti dohledu. Tato strategie reflektuje ve své struktuře uvedené principy relevantní pro dohled, nepřímou deklaraci s jeho konkrétními požadavky a stručně komentuje způsob jejich naplnění.

ČNB v dubnu 2017 vydala aktualizovanou publikaci – **Dlouhodobá koncepce dohledu nad finančním trhem**. Tento dokument přispívá k transparentnosti ČNB. Dále koncepce rozvádí základní zásady výkonu dohledu, nastiňuje organizaci dohledových činností a vysvětluje přístup ČNB k dohledu jednotlivých sektorů finančního trhu.

3.3.1 Výkon dohledu

Jedná se o souhrn činností týkající se povolávacích a schvalovacích řízení, plnění informačních povinností, vlastního dohledu na místě i na dálku a mezinárodní spolupráce. V reakci na integraci dohledu nad finančním trhem dochází k postupnému sjednocování a unifikaci těchto činností.

ČNB v rámci svých činností, ve kterých provádí analýzy, zjišťuje, jaká rizika mohou na finančním trhu ovlivnit veřejnost. Proto ČNB vydává **upozornění pro veřejnost**, kde jsou zobecněny zjištěné skutečnosti a mají dlouhodobý charakter. Upozornění jsou rozdělena do 3 skupin, upozornění ČNB na aktivity (např. upozornění na aktivity subjektu vystupujícím pod názvem XYZ, či upozornění na podvodné praktiky). Další skupinou jsou upozornění na matoucí numismatický materiál (výskyt modifikovaných sběratelských bankovek, neautentické katalogové karty k emitovaným mincím, nebo nemincovní ražba zaměnitelná za odražek mince). Poslední skupinou jsou upozornění zahraničních dohledů na aktivity, kde se opírá o upozornění vydávané Mezinárodní organizací Komise pro cenné papíry (International organization of Securities commissions – OICV-IOSCO)

3.3.2 Provádění dohledu

Samotný dohled nad finančním trhem je prováděn na základě zákona 6/1993 Sb., ale povinnosti a pravomoci dohledu v jednotlivých sektorech jsou upraveny jednotlivými sektorovými

zákony, kde jsou vymezeny základní informace o cílech a základních funkcí dohledu pro jednotlivé sektory.

Jak bylo uvedeno výše ČNB vykonává **dohled nad následujícími institucemi** (ČNB, 2023):

- *dohled nad úvěrovými institucemi* – banky, spořitelní a úvěrní družstva (družstevní záložny);
- *dohled nad kapitálovým trhem* – obchodníci s cennými papíry;
- *dohled v pojišťovnictví* – pojišťovny, zajišťovny, pojišťovací zprostředkovatelé;
- *dohled nad penzijními fondy* – penzijní fondy, penzijní společnosti, zahraniční instituce zaměstnaneckého penzijního pojištění;
- *dohled nad platebními institucemi a institucemi elektronických peněz* – osoby s povolením či registrací pro činnost platební instituce, instituce elektronických peněz, vydavatel elektronických peněz a poskytovatelé platebního styku v malém rozsahu;
- *dohled nad směnárny.*

Jednou ze základních podmínek pro fungování ekonomiky je **důvěryhodnost a stabilita finančního sektoru**. Této podmínky není možné zajistit pouze tržními mechanismy, proto jsou jednotlivé instituce z jednotlivých sektorů regulovány a omezovány množstvím omezujících a příkazujících pravidel zejména formou právních předpisů. Jednotlivé právní předpisy jsou vymezeny v kapitole 3.5 Legislativa.

Smyslem systému regulace a dohledu v ČR je podpora zdravého rozvoje, tržní disciplíny a konkurenceschopnosti jednotlivých institucí z výše uvedených sektorů, předcházení systémovým krizím a posilování důvěry veřejnosti ve finanční sektor. Cílem zde není zabránit za každou cenu selhání jednotlivých institucí, nahrazovat činnost soudů nebo arbitráží při rozhodování o soukromoprávních vztazích, ani nahrazovat funkci orgánů činných v trestním řízení.

Pravomoci bankovního dohledu

Bankovní dohled nemůže (nemá právo) zasahovat do obchodních rozhodnutí jednotlivých institucí a do jejich řízení, které je v kompetenci managementu banky. Systém dohledu se snaží, aby nedocházelo k aktivitám poškozující zájmy klientů a stabilitu finančního sektoru, tohoto dosahuje pomocí vydávaných pravidel obezřetného podnikání, monitoring na dálku i na místě, vhodných nápravných opatření.

Orgán činný v systému dohledu nad finančním trhem, v ČR se jedná o ČNB, na základě zákona č. 6/1993 Sb. o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, rozhoduje o:

- vydávání bankovní licence;
- vydávání opatření a vyhláškách definující pravidla obezřetného podnikání bank;
- monitoringu činností bank, poboček zahraničních bank a družstevních záložen;
- provádění dohlídky v bankách, pobočkách zahraničních bank a družstevních záložnách;
- vydávání předchozích souhlasů podle zákona o bankách (např. při sloučení, prodeji, zrušení a ukončení banky);
- ukládání opatření k nápravě a sankce za zjištěné nedostatky v činnosti bank;
- zavedení nucené správy a odnětí bankovní licence.

Metody bankovního dohledu

V kapitole 2.3 Způsoby dohledu jsou obecně popsány dvě metody – dohled na dálku a dohled, který se vykonává na místě. V následujících odstavcích budou metody popsány z pohledu ČNB.

ČNB při **dohledu na dálku** monitoruje činnost bank na základě dostupných informací, především z výkazů, hlášení, která pravidelně předkládají, auditorských zpráv, informací přímo od bank nebo z veřejně dostupných databází. Po získání potřebných informací ČNB zanalyzuje každou banku a zhodnotí ji podle jednotlivých kritérií a na základě dosažených výsledků je navrhnout další způsob monitoringu, dohlídky na místě či opatření k nápravě.

ČNB při **dohledu na místě** provádí kontrolní činnost přímo v bankách, jedná se o rozhodující nástroj dohledu, protože je kladen větší důraz na posuzování systémů řízení rizik v jednotlivých bankách. Při rozpoznání rizikového profilu lze zvolit optimální formu dohledu pro maximální míru zajištění kvalitního a efektivního monitoringu.

Licencování

Jedná se o proces získání licence, kterou mohou získat pouze akciové společnosti, kterou potřebují k výkonu bankovních činností. Prvním krokem je podání žádosti, která musí obsahovat předem stanovené náležitosti. Žádost je písemná, obsahuje základní informace o žadateli i zdůvodnění žádosti i strategický záměr banky, obchodní plán, analýzu trhu, kde banka chce působit, a další podklady.

Správní řízení je dlouhé 6 měsíců a posuzuje se především způsobilost hlavních akcionářů – finanční síla, odborná a morální způsobilost – technické a organizační předpoklady, minimální

výše základního kapitálu 500 mil. Kč. Pokud je žádost schválena, uděluje se na dobu neurčitou a obsahuje seznam činností, které banka může vykonávat.

Na českém bankovním trhu působí i pobočky zahraničních bank, které ke své činnosti také potřebují licenci, získání probíhá obdobně, jako o domácích subjektů, ale je potřeba i vyjádření provozovatele bankovního dohledu ze země, ve které je sídlo centrály banky. ČNB poté spolupracuje s tímto zahraničním regulátorem.

Vstup ČR do EU s sebou přinesl rozšíření možností podnikání bank se sídlem v členském státě EU. Subjekty, kteří takto chtějí podnikat, mohou využít tzv. **princip jednotné licence**. Na základě této licence je držitel licence, která byla vydána domovským orgánem, oprávněn vykonávat činnosti podle udělené licence i na území jiných členských států EU bez žádosti o licenci v daném státě.

Opatření k nápravě

Jednou z povinností bank je provádění obchodů obezřetně – způsobem nepoškozujícím zájmy vkladatelů a neohrožujícím bezpečnost a stabilitu banky. Dále je povinností dodržovat podmínky, které jsou stanoveny v licenci a právními předpisy. Pokud dojde ke zjištění, že banky nedodržují stanovená pravidla, může být vůči nim uplatněno následující opatření (ČNB, 2023):

- vyžádání si odstranění zjištěných nedostatků ve stanovené lhůtě;
- požadování výměny osob ve vedení a dozorčí radě banky;
- omezení nebo zakázání vykonávání některé z činností uvedených v licenci;
- nařízení mimořádného auditu;
- udělení pokuty do výše 50 mil. Kč;
- snížení základního kapitálu k pokrytí ztráty po jejím zúčtování s rezervními a dalšími fondy, pokud přesahuje 20 % vlastního kapitálu;
- zavedení nucené správy (pouze v situaci, kdy je ohrožena stabilita bankovního sektoru);
- odejmutí licence (při přetrvávání závažných nedostatků).

Povolovací a schvalovací činnost

ČNB nevydává jen licence, tedy povolení k činnosti, ale také různá povolení či souhlasy, které se týkají např. schvalování prospektu cenného papíru, souhlas s uveřejněním nabídky převzetí apod. Vydávání těchto povolení a souhlasů jsou v souladu s jednotlivými sektorovými

právními předpisy a vyhláškami, vydávané ČNB, kde se stanovují náležitosti žádostí, vzory tiskopisů a nutné přílohy.

Uveřejňování informací

Díky tomu, že jsou banky akciovými společnostmi, jsou povinny každý rok zveřejňovat výroční zprávy, které by měly obsahovat výsledky účetní závěrky, výrok externího auditora. Od roku 2022 jsou banky povinny zajistit audit vnitřních systémů řízení rizik.

Další povinností je informovat klienty srozumitelným způsobem v prostorách banky o podmínkách přijímání vkladů, včetně pojištění vkladů, poskytování úvěrů a dalších bankovních služeb. V online prostředí banky na svých webových stránkách uveřejňují informace o sobě, složení akcionářů, struktuře konsolidačního celku, informace o své činnosti a finanční situaci.

Pravidla obezřetnostního podnikání

Cílem těchto pravidel je omezit rizika bankovního podnikání, která by mohla ohrozit návratnost vkladů vkladatelů a destabilizaci bankovního sektoru jako celku. Pravidla vycházejí z doporučení vydané Basilejským výborem pro bankovní dohled při bance pro mezinárodní platby.

Pravidla obezřetnostního podnikání jsou stanovena i v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se např. o požadavek mít řídicí a kontrolní systém, dodržovat kapitálovou přiměřenost a pravidla angažovanosti, limity pro kvalifikované účasti banky v jiných subjektech, zákaz zvýhodněného obchodování s osobami personálně a majetkově propojenými s bankou (tzn. osoby se zvláštním vztahem k bance) nebo požadavek „čínské zdi“ mezi úvěrovými a investičními obchody prováděnými bankou.

Konsolidovaný dohled

Konsolidovaný dohled se vykovává nad finančními skupinami, které jsou vytvářeny díky své angažovanosti i v dalších oblastech finančních služeb. Tyto skupiny jsou tvořeny bankami, pojišťovnami, penzijními fondy, investičními společnostmi a fondy, leasingovou či faktoringovou společností apod. Výsledky těchto společností jsou provázány a působí na sebe jak pozitivně, tak i negativně, proto je velmi důležité monitorovat celou skupinu a rizika, kterým je banka vystavena svou účastí v finanční skupině.

V ČR je prováděn konsolidovaný dohled nad skupinami, v jejichž čele stojí banka (bankovní skupina), nebo finanční instituce (finanční holdingová osoba) nebo nefinanční instituce (smíšená holdingová osoba) Díky působení zahraničních subjektů na finančním trhu, je velmi důležitá mezinárodní spolupráce v oblasti kontroly (viz kapitola **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.** **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.**).

Pojištění vkladů

Ani při nejlepším výkonu dohledu a regulace nemůžeme zabránit krachu bankovní či jiné instituce, ale v rámci pojištění vkladů, lze minimalizovat dopady na drobné klienty bank. Pojištění vkladů je upraveno zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a má dvě hlavní funkce. Prvním je preventivní funkce, která snižuje riziko v případě panických výběrů vkladů z úvěrových institucí v momentě rozšíření (pravdivé či nepravdivé) negativní informace o finančním stavu úvěrové instituce. Druhá funkce je sanační pro vkladatele.

Od 1. ledna 2016 zajišťuje výplatu náhrad za pohledávky z pojištěných vkladů **Garanční systém finančního trhu**, který spravuje **Fond pojištění vkladů**

3.3.2.1. Garanční systém finančního trhu

Garanční systém finančního trhu je zřízen za účelem zajištění, správy a využívání finančních prostředků, které jsou určeny pro zabezpečení a udržení stability finančního sektoru v ČR. Pro naplnění uvedeného účelu tento systém spolupracuje s ČNB, Ministerstvem financí a v případě potřeby i s podobnými systémy v ostatních evropských státech. Systém vznikl 1. ledna 2016, kdy došlo k transformaci Fondu pojištění vkladů a tento fond se stal jedním z pilířů Garančního systému finančního trhu.

Prvním pilířem je **Fond pojištění vkladů**, který byl založen už v roce 1994 zákonem č. 156/1994 Sb. s účelem zajištění stability finančního trhu a institucionálního zastřešení nově zavedeného institutu pojištění vkladů. Odpovědnost měl fond od výběru příspěvků přes jejich správu až po výplatu případných nároků na náhradu vkladů, tato odpovědnost přešla v roce 2016 na Garanční systém a fond se stal jeho majetkově oddělenou účetní jednotkou. Do Fondu pojištění vkladů mají povinnost přispívat všechny banky, stavební spořitelny a družstevní záložny, které mají sídlo v České republice, ale i pobočky z jiných než členských zemí EU.

V momentě, kdy ČNB oznámí, že některá z uvedených institucí není schopna dostát svým závazkům, nebo v případě kdy soud vydá rozhodnutí o úpadku instituce, Garanční systém začne

vyplácet z Fondu pojištění vkladů všem osobám 100 % jejich vkladů včetně úroků, ale maximální výše je 100 000 EUR a náhrada musí být zahájena do 7 pracovních dnů od rozhodného dne.

Mezi pojištěné vklady jsou automaticky zařazeny běžné účty, spořicí účty, termínované účty, vkladové účty, vkladní knížky a vklady obcí, nebo krajů, pokud splňují zákonem stanovené podmínky. Pojištění uvedených účtů se týká v české i zahraničním měně, fyzických i právnických osob.

Od svého založení Fond vyplatil náhrady ve 24 případech (20 řádných a 4 mimořádných) vkladatelům od 14 bank a 6 družstevních záložen a celkem se jednalo o 440 000 klientů, náhrady celkem činili 71,08 miliard Kč (garancnisystem.cz; 2023).

Druhým pilířem je **Fond pro řešení krize**, který byl zřízen zákonem č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu. Cílem je zabránění krizovým situacím, kdy existuje riziko, že některá z finančních institucí nebude schopna dostát svým závazkům. Dále je součástí cíle posílené stability finančního sektoru, minimalizování nákladů a škod a případné eliminování použití veřejných prostředků.

Finanční prostředky může Fond pro řešení krize využít na financování řešení krize dané instituce tak, aby nedošlo k ukončení její činnosti a existence a aby nedošlo k vyplácení náhrad. O momentu, kdy se použije Fond pro řešení krize, rozhoduje ČNB a využívá se za podmínek, že instituce selhává nebo lze její selhání důvodně předpokládat, nejsou k dispozici žádná jiná opatření dohledu, nebo soukromého sektoru, která by odvrátila selhání, anebo je řešení krize ve veřejném zájmu.

Do Fondu pro řešení krize mají povinnost přispívat všechny banky, stavební spořitelny a družstevní záložny, které mají sídlo v České republice, ale i pobočky z jiných než členských zemí EU a další subjekty stanovené zákonem (např. někteří obchodníci s cennými papíry). Tento Fond je složen ze dvou fondů (garancnisystem.cz; 2023):

- *příspěvkový fond* – financován pravidelnými či mimořádnými příspěvky finančních institucí, prostředky získanými z trhu, půjčkami pro financování řešení krize, státní dotací či výpomocí;
- *provozní fond* – financován především výnosy z investování prostředků Fondu pro řešení krize a výtěžky z ukončení likvidačních a insolvenčních řízení.

3.4 Mezinárodní spolupráce ČNB v oblasti regulace a dohledu

Činnosti, které provádí ČNB v oblasti cenové a finanční stability a systému regulace a dohledu, provádí v souladu s evropskými postupy, které zastřešuje **Evropská centrální banka** (European central bank, ECB). ECB vydává nařízení, směrnice a doporučení pro vytvoření jednotných pravidel na finančních trzích v bankovním sektoru. ECB se svými činnostmi snaží o stejný cíl jako ČNB – udržení inflace v inflačním cíli 2 %, pečovat o finanční stabilitu v Evropě a vytvářet rovné podmínky pro mezinárodně aktivní banky. Samozřejmě je, že jednotlivé činnosti jsou v pravomocích jednotlivých centrálních bank a ECB působí jako nadřazený podpůrný orgán, se kterým se postupuje v souladu a o který pomáhá v případných krizích.

V rámci EU působí **Evropský systém finančního dohledu** (European System of Financial Supervision, **ESFS**), jehož cílem je zajištění konzistentního a koherentního dohledu v EU, dále se snaží zajistit o zachování finanční stability, upevňování důvěry a poskytování ochrany spotřebitelům ve všech členských státech. ESFS rozvíjí společnou kulturu dohledu a usnadňuje fungování jednotného evropského finančního trhu. Jedná se o vícevrstvý systém mikroobezřetnostních a makroobezřetnostních orgánů.

Prvním orgánem ESFS, jenž vykonává makroobezřetnostní dohled je **Evropská rada pro systémová rizika** (European Systemic Risk Board, **ESRB**). Tento orgán je zaměřen na identifikaci systémových rizik a na zajištění stability evropského finančního systému jako celku. Pokud ESRB identifikuje systémové riziko začne vydávat varování a případná doporučení.

Následující orgány spadající pod ESFS vykonávají mikroobezřetnostní dohled. Jedním z nich je **Evropský orgán pro bankovníctví** (European Banking Authority, **EBA**), který v rámci své činnosti přijímá technické normy a pokyny pro vytvoření jednotného evropského souboru pravidel v bankovníctví. Cílem je poskytnutí jednotného souboru harmonizovaných obezřetnostních pravidel pro finanční instituce v EU. EBA posuzuje rizika a zranitelná místa v bankovním sektoru a vydává zprávy, kde zhodnocuje zjištěná rizika.

Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (European Securities and Markets Authority, **ESMA**) vykonává regulaci a dohled na finančních trzích EU. Svou činností podporuje efektivní trhy a finanční stabilitu, kde identifikuje a posuzuje vývoj, který by představoval hrozbu pro finanční stabilitu. Dohled posiluje pomocí, rozvíjení a posilování sdílených zásad dohledu mezi ESMA a vnitrostátními orgány pro hospodářskou soutěž.

Posledním orgánem spadajícím pod ESFS je **Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění** (European Insurance and Occupational Pensions Authority, **EIOPA**), který přispívá ke krátkodobé, střednědobé i dlouhodobé stabilitě a účinnosti finančního systému pro hospodářství EU a její občany, podniky. Cílem je chránit práva pojistníků, účastníků penzijního systému a příjemců a přispívat k důvěře veřejnosti v odvětví pojišťovnictví a zaměstnaneckého penzijního pojištění EU.

Společný výbor evropských orgánů dohledu (Joint Committee of European Supervisory Authorities) souží pro soulad činností orgánů (EBA, ESMA, EIOPA) s ohledem na jednotlivá odvětví. V rámci tohoto výboru členové úzce spolupracují a přijímají společná stanoviska, působí především v mikroobezřetnostních analýzách meziodvětvového vývoje, rizik a zranitelných míst pro finanční stabilitu. Hlavní činností je koordinace evropských orgánů dohledu ke vztahu k finančním konglomerátům a dalším meziodvětvovým záležitostem.

3.5 Legislativa v oblasti regulace a dohledu bank

Základním právním předpisem je **Ústava České republiky**, kde je v Hlavě šesté definována Česká národní banka jako ústřední banka státu, jejímž hlavním cílem je péče o cenovou stabilitu a do jejích činností lze zasahovat na základě zákona. Postavení, působnost a další podrobnosti jsou definovány zákonem.

Druhým nejdůležitějším právním předpisem je **Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance**, ve znění pozdějších předpisů. V tomto zákoně jsou definovány postavení, pravomoci a činnosti např. v oblasti bankovního dohledu, nástroje měnové regulace, emise bankovek a mincí. Činnosti týkající se dohledu a regulace jsou dále upraveny v jednotlivých právních předpisech týkající se dané oblasti.

Činnost bank se řídí především **Zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách**, ve znění pozdějších předpisů. Družstevní záložny jsou upraveny **Zákonem č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech**, ve znění pozdějších předpisů. Dalšími zákony, které se dotýkají této oblasti jsou **Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření**, ve znění pozdějších předpisů a **Zákon č. 300/2016 Sb., o centrální evidenci účtů**, ve znění pozdějších předpisů. Dále se činnost bank musí řídit **Zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník**, ve znění pozdějších předpisů, a **Zákonem č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech** (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů

Činnosti na kapitálovém trhu jsou upraveny zejména **Zákonem č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu**, ve znění pozdějších předpisů a **Zákonem č. 15/1998 Sb., o komisi pro cenné papíry**, ve znění pozdějších předpisů. Dalším právním předpisem upravující kapitálové trhy je **Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech**, ve znění pozdějších předpisů. Dalším předpisem je **Zákon č. 377/2005 Sb., o finančních konglomerátech**, ve znění pozdějších předpisů. **Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech**, ve znění pozdějších předpisů.

Oblast pojišťoven a zajišťoven je upravena především **Zákonem 277/2009 Sb., o pojišťovnictví**, ve znění pozdějších předpisů. V této oblasti je upravována i činnost pojišťovacích zprostředkovatelů a pojistníků nabízejících možnost stát se pojištěným, tyto činnosti upravuje **Zákon č. 170/2018 Sb., o distribuci pojištění a zajištění**, ve znění pozdějších předpisů.

Právní předpisy upravující oblast penzijních institucí je velmi obsáhlá, patří sem zejména **Zákon č. 42/1994 o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením**, ve znění pozdějších předpisů, který upravuje činnost penzijních fondů. Dalším předpisem je **Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření**, ve znění pozdějších předpisů, který spolu se **Zákonem č. 427/2011 Sb., o doplňkovém důchodovém penzijním spoření**, ve znění pozdějších předpisů upravují činnosti penzijních společností včetně obhospodařování účastnických a důchodových fondů. Zaměstnanecké fondy jsou upraveny **Zákonem č. 340/2006 Sb., o činnosti institucí zaměstnaneckého penzijního pojištění z členských států Evropské unie na území České republiky a o změně zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění** a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Další oblastí dohledu a regulace jsou činnosti poskytovatelů platebních služeb a vydavatelů elektronických peněz, která podléhá **Zákonu č. 370/2017 Sb., o platebním styku**, ve znění pozdějších předpisů.

Poslední oblastí dohledu a regulace, neméně důležitou, je oblast směnářské činnosti, která podléhá **Zákonu č. 277/2013 Sb., o směnářské činnosti**, ve znění pozdějších předpisů. Tuto oblast upravují další podpůrné zákony, např. **Zákon 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu**, ve znění pozdějších předpisů, **Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele**, ve znění pozdějších předpisů, **Zákon 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí**, ve znění pozdějších předpisů.

V kapitole 3.3.2.1 Garanční systém finančního trhu byl charakterizován Garanční systém finančního trhu, jehož činnost je vykonávána na základě, již výše uvedených zákonů – č. 6/1993, č. 21/1993 a č. 87/1995. Dále je činnost Garančního systému podpořena **Zákonem č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu**, ve znění pozdějších předpisů, **Zákonem č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření**, ve znění pozdějších předpisů a v neposlední řadě **Zákonem č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)**, ve znění pozdějších předpisů. A **vyhláška Ministerstva financí č. 71/2011 Sb., o formě, struktuře a způsobu vedení a poskytování údajů, které je banka a pobočka zahraniční banky povinna vést a které je povinna poskytnout Garančnímu systému finančního trhu**.

Na *evropské úrovni* se jedná především o **nařízení** vydané Evropským parlamentem a Rady (EU) č. **575/2013 (CRR) o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky**. Dalším právním předpisem je nařízení Komise k provedení **směrnice č 2013/36/EU (CRD IV)** o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, ve znění pozdějších předpisů. **Nařízení** Evropského parlamentu a Rady (EU) **2022/2554** o digitální odolnosti finančního sektoru a o změnách dalších nařízení, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice 2014/65/EU (MiFID II) a nařízení (EU) č. 600/2014 (MiFIR), ve znění pozdějších předpisů, se týkají **trhů finančních nástrojů**, mění pozměňují starší právní. **Směrnice** Evropského parlamentu a Rady (EU) **2019/2034 (IFD) o obezřetnostním dohledu nad investičními podniky**, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) **2019/2033 (IFR) o obezřetnostních požadavcích na investiční podniky**, ve znění pozdějších předpisů.

Pro podporu Basel III jsou jednotlivé standardy transponovány do legislativního rámce – v České republice jsou standardy zahrnuty do **vyhlášky ČNB 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstevch a obchodníků s cennými papíry**, ve znění pozdějších předpisů, tuto vyhlášku později ČNB aktualizovala, aby lépe odpovídala rámci Basel II, **vyhláškou 89/2011 Sb.**, kterou se mění vyhláška č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstevch a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů. Vyhlášky ČNB jsou v souladu s legislativním rámcem EU. Následující tabulka zobrazuje transpozici standardů Basel III do legislativy EU (eba.europa.eu; 2023):

Tabulka 2 Transpozice standardů Basel III do legislativy EU

Standardy Basel III	Legislativa EU
Basel III: globální regulační rámec pro odolnější banky a bankovní systémy	Směrnice (EU) 2013/36/EU (CRD)
Ukazatel likvidního krytí	Nařízení (EU) 575/2013 (CRR) s dalšími specifikacemi v Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2015/61 , pokud jde o požadavek na krytí likviditou pro úvěrové instituce
Poměr čistého stabilního financování	Nařízení (EU) 2019/876 (CRR2)
Basel III: Dokončení pokrízových reforem	Zatím nebyly transponovány do legislativy EU
Minimální kapitálové požadavky k tržnímu riziku	Zatím nebyly transponovány do legislativy EU

Zdroj: eba.europa.eu

Evropské právní předpisy vztahující se ke Garančnímu systému jsou **směrnice** Evropského parlamentu a Rady **2014/59/EU**, kterou se stanoví rámec pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí a investičních podniků. Dále je to **směrnice** Evropského parlamentu a Rady **2014/49/EU** o systémech pojištění vkladů. Jedná se ale především o obecné pokyny vydané EBA, např. Obecné pokyny EBA (EBA/GL/2016/04) k zátěžovým testům systémů pojištění vkladů podle směrnice 2014/49/EU.

Činnosti jednotlivých orgánů ESFS jsou upraveny následujícími právními předpisy. ESFS je upraveno článkem 114 a článkem 127 odstavce 6 **Smlouvy o fungování EU**.

Právní rámec pro ESRB je v **nařízení (EU) č. 1092/2010 o makrobezpečnostním dohledu nad finančním systémem na úrovni Evropské unie a o zřízení Evropské rady pro systémová rizika**, ve znění pozdějších předpisů, a v **nařízení Rady (EU) č. 1096/2010 o pověření Evropské centrální banky zvláštními úkoly, které se týkají fungování Evropské Rady pro systémová rizika**, ve znění pozdějších předpisů. Stěžejním dokumentem vydaným ESRB je **doporučení ESRB/2013/1 o průběžných cílech a nástrojích makrobezpečnostní politiky**. ESRB v rámci své činnosti vydává i varování, např. v roce 2022 vydala [varování ESRB/2022/7](#) ke zranitelným místům finančního systému unie.

EBA je zřízena a její činnost je upravována na základě **nařízení (EU) č. 1093/2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu** (Evropského orgánu pro bankovníctví, ve znění pozdějších předpisů. V rámci své činnosti vydává obecné pokyny, kterými zpřesňuje postupy podle daných směrnic, např. Obecné pokyny EBA (EBA/GL/2016/02) k dohodám o spolupráci mezi systémy pojištění vkladů podle směrnice 2014/49/EU.

Dalším orgánem spadajícím pod ESFS je ESMA, která má právní základ v **nařízení (EU) č. 1095/2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu** (Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy), ve znění pozdějších předpisů. A EIOPA, kterou zřídilo **nařízení (EU) č. 1094/2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu** (Evropského orgánu pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění), ve znění pozdějších předpisů.

Shrneme-li poznatky z oblasti legislativy regulace a dohledu, můžeme konstatovat, že právní předpisy jsou velmi roztrženy mezi jednotlivé zákony, nařízení, vyhlášky či směrnice. Každá oblast je upravována samostatně, ať už na úrovni národní – jednotlivými zákony, či vyhláškami ČNB či Ministerstva financí, tak i na evropské úrovni, podle jednotlivých orgánů, které působí pro každou oblast (např. EBA, ESMA, EIOPA).

ZÁVĚR

Specifikum bankovního sektoru v České republice, můžeme shledat už v uspořádání bankovního sektoru, jelikož se jedná o dvoustupňový systém, ve kterém jako autorita vystupuje ČNB a domácí banky jsou v malém počtu. Další specifikum je v ponechání si měnové politiky v rámci pravomocí ČNB. Na rozdíl od eurozóny, kde měnovou politiku zajišťuje Evropská centrální banka pro všechny členské státy. ČNB spolupracuje s ECB, ale rozhodování o nastavení měnové politiky je na ČNB.

Nedílnou součástí činností ČNB je výkon regulace a dohledu nad bankovním sektorem, kde je nedílnou součástí i Garanční systém finančního trhu, který v České republice zajišťuje především výplaty klientům bank, u kterých dochází k vážným finančním problémům, které vedou k odebrání licence, např. v poslední době se jedná především o klienty ruské banky Sberbank. Aby byl dohled funkční a co možná nejefektivnější, ČNB spolupracuje s evropskými orgány. Především se jedná o Evropský systém finančního dohledu, pod který spadají i orgány, které působí už v konkrétních oblastech – Evropský orgán pro bankovníctví, Evropský orgán pro cenné papíry a Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění.

Nejdůležitější nástrojem bankovní regulace a dohledu je kapitálová přiměřenost. Poslední dohoda z roku 2010 BASEL III, přinesla zvýšení kapitálového požadavku na 10,5 %. BASEL III mimo jiné obsahuje další změny v oblasti regulace a dohledu a velmi ho zpříšňuje. Standardy jsou implementovány pomocí postupných aktualizací, které nejsou už jen všeobecné a platné pro všechny, ale tykají se už určitých institucí či oblastí – hlavní změnou je definování systémově významných institucí, pro které je zvolena dodatečná kapitálová rezerva.

V rámci České republiky, dochází k postupné implementaci regulatorních standardů do českého bankovního sektoru, ČNB plně podporuje BASEL III a v rámci své činnosti pravidelně monitoruje a dotazuje se jednotlivých bank, zda se nevyskytují problémy. V rámci implementace se objevovali i názory, že zvýšené požadavky na kapitál, ponesou s sebou i zvýšení nákladů, které banky přesunou na své klienty v podobě zvýšení cen bankovních produktů. Tyto obavy se zatím neprojevily, jelikož český bankovní sektor je velmi dobře kapitálově vybaven, patří dokonce mezi nejlépe vybavené sektory v EU. Banky dlouhodobě drží kapitál, který velmi převyšuje základní minimální požadavek (10,5 %).

Při vymezení základní legislativy, jak na národní úrovni, tak i na evropské úrovni, je zřejmé že právní rámec této oblasti je velmi roztržštěn, jelikož jednotlivé úkony dohledu jsou popsány

pro každou oblast (banky, pojišťovny, kapitálový trh, směnárny apod.) v jednotlivých zákonech České republiky, nebo v jednotlivých nařízeních a směrnicích vydávané příslušnými orgány České republiky (Ministerstvo financí, ČNB) a EU (Evropský orgán pro bankovníctví, Evropský orgán pro cenné papíry a Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění). Pro všeobecný právní rámec, který by byl pro regulaci a dohled, radíme vyhlášky České národní banky, Evropský systém finančního dohledu, které obsahují metodiku pro různé potřebné výpočty.

POUŽITÁ LITERATURA

- [1] About. *European Insurance and Occupational Pensions Authority* [online]. Frankfurt am Main, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: https://www.eiopa.europa.eu/about_en
- [2] About ESMA. *European Securities and Markets Authority* [online]. Paris, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.esma.europa.eu/about-esma>
- [3] About us: Missions and tasks. *European Banking Authority* [online]. Courbevoie, 2018 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.eba.europa.eu/about-us/missions-and-tasks>
- [4] About us: Mission & Establishment. *European Systemic Risk Board* [online]. Frankfurt am Main, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.esrb.europa.eu/about/background/html/index.en.html>
- [5] Aktuality: ČNB se připojila k podpoře Basel III. *Česká národní banka* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/cnb-news/aktuality/CNB-se-prijila-k-podpore-Basel-III/>
- [6] Basel Committee on Banking Supervision: About the BCBS. *Bank for international settlements* [online]. Basel [cit. 2023-03-23]. Dostupné z: <https://www.bis.org/bcbs/history.htm>
- [7] Committees & associations: Basel III: international regulatory framework for banks. *Basel Committee on Banking Supervision* [online]. Basel, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.bis.org/bcbs/basel3.htm>
- [8] ČERNOHORSKÁ, Liběna. *Komplexní pohled do bankovního světa*. Vydání druhé. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2017. ISBN 978-80-7560-094-3.
- [9] ČERNOHORSKÝ, Jan. *Finance: od teorie k realitě*. Praha: Grada Publishing, 2020. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-2215-8.
- [10] Dohled nad finančním trhem. *Česká národní banka: Dohled a regulace* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/>
- [11] *Doporučení Evropské rady pro systémová rizika ESRB/2013/1 o průběžných cílech a nástrojích makroobezřetnostní politiky, ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [12] Finanční stabilita. *Česká národní banka* [online]. 2023 [cit. 2023-03-22]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/>

- [13] FLEISCHMANN, Luboš. *Evropská hospodářská a měnová unie v souvislostech*. Praha: Grada Publishing, 2022. Finance (Grada). ISBN 978-80-271-1026-1.
- [14] Governance structure: Joint Committee. *European Insurance and Occupational Pensions Authority: About ESMA* [online]. Paris, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.esma.europa.eu/about-esma/governance-structure/joint-committee>
- [15] Hospodářství: Evropský systém dohledu nad finančním trhem (ESFS). *Evropský parlament: Fakta a čísla o Evropské unii* [online]. Strasbourg, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/84/evropsky-system-dohledu-nad-financnim-trhem-esfs->
- [16] JUROŠKOVÁ, Lenka. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie (Auditorium). ISBN 978-80-87284-26-1.
- [17] KANTNEROVÁ, Liběna. *Základy bankovníctví: teorie a praxe*. V Praze: C.H. Beck, 2016. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-595-4.
- [18] Legislativní základna: Právní předpisy a metodické materiály v oblasti finančního trhu. *Česká národní banka: Dohled a regulace* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/legislativni-zakladna/>
- [19] Makroobezřetnostní politika. *Česká národní banka: Finanční stabilita* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/makroobezretnostni-politika/>
- [20] Makroobezřetnostní politika: Vzájemné uznávání makroobezřetnostních opatření (reciprocita). *Česká národní banka: Finanční stabilita* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/makroobezretnostni-politika/vzajemne-uznavani-makroobezretnostnich-opatreni-reciprocita/index.html>
- [21] MANDEL, Martin a Vladimír TOMŠÍK. *Monetární ekonomie v období konvergence a krize*. Praha: Management Press, 2018. ISBN 978-80-7261-545-2.
- [22] MEJSTRŮK, Michal, Magda PEČENÁ a Petr TEPLÝ. *Základní principy bankovníctví: Basic principles of banking*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1500-4.
- [23] Měnová politika. *Česká národní banka* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/>
- [24] MISHKIN, Frederic S. Rethinking monetary policy after crisis. *Journal of International Money and Finance*. 2017, 73(2017), 252-274. ISSN: 0261-5606.

- [25] MISHKIN, Frederic S. *The economics of money, banking, and financial markets*. Twelfth edition. Harlow, England: Pearson Education, 2019. ISBN 978-1-292-26885-9.
- [26] National policy: Countercyclical capital buffer. *European systemic risk board* [online]. Frankfurt am Main, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: https://www.esrb.europa.eu/national_policy/ccb/html/index.en.html
- [27] *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky, ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [28] *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 600/2014 o trzích finančních nástrojů, ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [29] *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 1092/2010 o makroobezřetnostním dohledu nad finančním systémem na úrovni Evropské unie a o zřízení Evropské rady pro systémová rizika, ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [30] *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 1093/2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu (Evropského orgánu pro bankovníctví), ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [31] *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 1094/2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu (Evropského orgánu pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění), ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [32] *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 1095/2010 o zřízení Evropského orgánu dohledu (Evropského orgánu pro cenné papíry a trhy), ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [33] *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/876 (CRR2), kterým se mění nařízení (EU) č. 575/2013, pokud jde o pákový poměr, ukazatel čistého stabilního financování, požadavky na kapitál a způsobilé závazky, úvěrové riziko protistrany, tržní riziko, expozice vůči ústředním protistranám, expozice vůči subjektům kolektivního investování, velké expozice, požadavky na podávání zpráv a zpřístupňování informací, ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>

- [34] *Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2022/2554 o digitální provozní odolnosti finančního sektoru, ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [35] *Nařízení Komise v přenesené pravomoci (EU) 2015/61, kterým se doplňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 575/2013, pokud jde o požadavek na úvěrové instituce týkající se krytí likvidity, ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [36] *Nařízení Rady (EU) 1096/2010 o pověření Evropské centrální banky zvláštními úkoly, které se týkají fungování Evropské rady pro systémová rizika, ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [37] O ČNB. *Česká národní banka* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/
- [38] O fondu pro řešení krize. *Garanční systém finančního trhu: Fond pro řešení krize* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.garancnisystem.cz/o-reseni-krize>
- [39] O Garančním systému. *Garanční systém finančního trhu* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.garancnisystem.cz/o-garancnim-systemu>
- [40] O pojištění vkladů. *Garanční systém finančního trhu: Fond pojištění vkladů* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.garancnisystem.cz/o-pojisteni-vkladu>
- [41] Regulation and policy: Implementing Basel III in Europe. *European banking authority* [online]. Courbevoie, 2018 [cit. 2023-04-09]. Dostupné z: <https://www.eba.europa.eu/regulation-and-policy/implementing-basel-iii-europe>
- [42] PÁNEK, Dalibor. *Bankovní regulace a dohled: distanční studijní opora*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Ekonomicko-správní fakulta, 2005. ISBN 80-210-3660-5.
- [43] REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Partners. ISBN 978-80-247-3671-6.
- [44] REVENDA, Zbyněk. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012. ISBN 978-80-7261-240-6.

- [45] REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.
- [46] SEDLÁČEK, Petr. *Zapojení ČR do mezinárodního úsilí o posílení globální měnové a finanční stability*. Praha: Grada Publishing, 2020. ISBN 978-80-271-1737-6.
- [47] *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/36/EU (CRD) o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky, ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [48] *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/49/EU o systémech pojištění vkladů, ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [49] *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/59/EU, kterou se stanoví rámec pro ozdravné postupy a řešení krize úvěrových institucí a investičních podniků, ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [50] *Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/65/EU o trzích finančních nástrojů, ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [51] Statistika: Šetření úvěrových podmínek bank. *Česká národní banka* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/statistika/setreni-uverovych-podminek-bank/>
- [52] *Varování Evropské rady pro systémová rizika č. ESRB/2022/7 ke zranitelným místům finančního systému Unie, ve znění pozdějších předpisů*. In.: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>
- [53] *Vede přísnější kapitálová regulace ke změně cenové politiky bank?. Česká národní banka: čnBlog* [online]. 2020 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Vede-prisnejsi-kapitalova-regulace-ke-zmene-cenove-politiky-bank/
- [54] *Vyhláška České národní banky č. 89/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstvech a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů*. In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>

- [55] *Vyhláška České národní banky č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstvech a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [56] *Vyhláška České národní banky č. 399/2021 Sb., o úvěrových ukazatelích, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [57] *Vyhláška Ministerstva financí č. 71/2011 Sb., o formě, struktuře a způsobu vedení a poskytování údajů, které je banka a pobočka zahraniční banky vést a je povinna Fondu pojištění vkladů, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [58] Výkon dohledu. *Česká národní banka: Dohled a regulace* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/vykon-dohledu/>
- [59] *Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>.
- [60] *Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>.
- [61] *Zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [62] *Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [63] *Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů související s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [64] *Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>

- [65] *Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [66] *Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [67] *Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [68] *Zákon č. 136/2011 Sb., o oběhu bankovek a mincí, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [69] *Zákon č. 170/2018 Sb., o distribuci pojištění a zajištění, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [70] *Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobu jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [71] *Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [72] *Zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [73] *Zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [74] *Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [75] *Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbírka zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>

- [76] *Zákon č. 277/2013 Sb., o směnářské činnosti, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [77] *Zákon č. 300/2016 Sb., o centrální evidenci účtů, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [78] *Zákon č. 340/2006 Sb., o činnosti institucí zaměstnaneckého penzijního pojištění z členských států Evropské unie na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [79] *Zákon č. 370/2017 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [80] *Zákon č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [81] *Zákon č. 377/2005 Sb., o doplňkovém dozoru nad bankami, spořitelními a úvěrními družstvy, institucemi elektronických peněz, pojišťovnami a obchodníky s cennými papíry ve finančních konglomerátech (zákon o finančních konglomerátech) , ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [82] *Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [83] *Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [84] *Zákon 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.* In: Sbíрка zákonů České republiky. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/start.aspx>
- [85] *Zátěžové testy. Česká národní banka: Finanční stabilita* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/financni-stabilita/zatezove-testy/>